

Priprave na proslavo AVNOJ

Poseben zvezni odbor za proslavo 25-letnice II. zasedanja AVNOJ, ki je bilo 29. novembra 1943 v Jajcu, je že sprejel program za proslavo srebrnega jubileja republike.

Predvideno je (med drugim), da bomo ta jubilej proslavili v vsej državi kot jugoslovanski praznik ter manifestacijo bratstva in enotnosti jugoslovanskih narodov in narodnosti.

Zvečer 28. novembra bodo najbolj znani jugoslovanski dramski umetniki iz vseh naših republik priredili v Jajcu poseben program, tega dne pa bo predsednik republike odprl nov most na reki Vrbas ter nov kulturni dom v Jajcu. V tem domu bo koncertna dvorana za nad 1000 obiskovalcev, velika kino dvorana in prostori za družabno in zabavno življenje.

Muzej AVNOJ v Jajcu pripravlja reprezentativno izdajo fotografske monografije »II. zasedanje AVNOJ«, ki bo izšla sredi meseca oktobra v 10.000 izvodih v srb., slovenski in makedonski. Pripravljajo tudi monografijo del znanega umetnika Božidarja Jakca. »Sutjeska film« bo do proslave v Jajcu v sodelovanju z muzejem posnel dolgotrajni dokumentarni film o II. zasedanju AVNOJ.

V Jajcu bo 29. novembra slovesna seja, ki se je bo udeležilo nad 700 povablencev, med njimi pa bodo tudi vsi preživeli udeleženci II. zasedanja AVNOJ (približno 200) ter poslanci zvezne skupščine. Slavnostni seji bodo prisostvovali še predstavniki socialističnih republik, družbenopolitičnih organizacij, kolektivov, mladine, JLA in vsi, ki so doslej prejeli nagrade AVNOJ.

GLAVNI UREDNIK
FRANCE SUSTERSIČ
ODGOVORNI UREDNIK
CRTOMIR SINKOVEC

Leto VI
24. IX. 1968
Št. 38

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

BESEDE IN DEJANJA

Enakost pri davkih

Poslanci so menili, da je prav, da uveljavimo v republiki bolj enotno davčno politiko, posebej pa so se zavzemali, naj izhajajo iz realističnih postavk. Pri tem so mislili predvsem na predvideno 9-odstotno povečanje osebnih dohodkov v letu 1969 in zastavljali vprašanje, ali je to realno in če se zavedamo, da nam preoptimistična izhodišča lahko povzročijo veliko težav, ker pozneje ugotovljamo razlike med planiranimi in dejanskimi proračunskimi sredstvi.

Delo - 17. IX. 1968

Gluhi strokovnjaki

Zavod za zaposlovanje v Sarajevu ima evidentiranih le 163 nezaposlenih z visokošolsko izobrazbo. V Bosni in Hercegovini pa bi lahko takoj zaposlili 3700 strokovnjakov.

V juliju letos so v BiH razpisali natečaj za 658 delovnih mest s fakultetno izobrazbo. Prijavilo se je vsega le 322 kandidatur. Izobraževalna skupnost v Bihaču potrebuje 90 učnih moči, a javilo se jih je le deset.

Politika - 17. IX. 1968

Subjektivne sile

Spori med kolektivi, različna stališča glede integracij, politike cen, samoupravnih odnosov in podobno niso nič nenavadnega. Nicer problemi niti ne nastajajo zaradi razlik v nazorih, marveč tedaj, ko subjektivne sile in vodilni ljudje tako zelo pozabijo na splošno interese in s tem tudi na dolgoročne interese lastnega kolektiva, da praktično zapirajo vsako možnost za rešitve in usklajevanje različnih interesov.

Komunist - 13. IX. 1968

Avtomobilsko veselje...

Avgusta smo uvozili veliko opreme za termoelektrarne »Obilice« Kosoški Mitrovič (za 30 milijonov dinarjev) ter sedem lokomotiv, v vrednosti 20 milijonov dinarjev. Ta mesec smo uvozili tudi 6500 osebnih avtomobilov, vrednih približno 100 milijonov dinarjev.

Delo - 14. IX. 1968

Ce bo domače blago...

Ce hočemo danes blago izdelovati za trg, potem moramo pobiti in se pojaviti v trgovinah z našim blagom prav takrat, ko bodo prvi tovoristi izdelki prešli prek meje. Če bo torej naš izdelek po kakovosti, obliki in tudi po ceni podoben tujemu blagu, se bo bolje, če bo originalen, potem se nam ni treba bati, da ne bodo kupci posegli po domačem blagu!

Gospodarski vestnik, 17. IX. 1968

Smrt kosti na asfaltu

V prvih šestih mesecih letos se je v Jugoslaviji pripetilo 10.429 prometnih nesreč, kar je za 23 več kot v istem času lani. V teh nesrečah je zginilo življenje 906 oseb, a 13.553 jih je bilo huje ali lažje ranjenih. Tudi pri tem gre za višje številke; 162 oseb več je med mrtvimi in 300 med ranjenimi.

Politika-ekspres - 11. IX. 1968

V okviru priznanj pravic

V sredo, 11. septembra, so se sestali v Novi Gorici predstavniki vseh primorskih občinskih skupščin, predsedniki občinskih združenj Zveze borcev NOV in predstavniki komunalnih zavodov za socialno zavarovanje iz Kopra in Nove Gorice. Seji so prisostvovali tudi predstavniki ustreznih republiških teles.

Dogovorili so se o načinu, kako naj bi čimprej uresničili zakonsko določilo, s katerim so borcem, ki so stopili v NOV do 13. oktobra 1943, priznane borske pravice. Tako bosta oba zavoda za socialno zavarovanje v kratkem prilagodila delovno dobo in pokojnino določilom zakonskih sprememb. Istočasno pa bodo v posameznih občinah napravili sezname tistih borcev, ki so stopili v NOV po 13. oktobru in ob upoštevanju že uveljavljenih meril v republiki in zvezi naknadno proučili posamezne primere.

Primorske novice - 14. IX. 1968

Razlike s sejma vina in knjig...

Menda so samo v treh dneh vinskega sejma v Ljubljani odstranili z Gospodarskega razstavišča 141 obiskovalcev. Popolnoma jasno, ker so bili preveč pijani. Eden izmed njih pa se je prišlo rekoč: »Protestiram! To je tako, kot če bi s knjižnega sejma metali zelo naštane bralce.«

Delo - 11. IX. 1968

V Cerknem bo imela glavno besedo mladina

Idrijska občinska skupščina bo dne 29. septembra v Cerknem slovesno podelila domicil brigadi Janka Premrla-Vojka, artilerijski brigadi 9. korpusa, bolnišnici »Franja« in tiskarni »Slovenija«.

Za celotno praznovanje, ki se bo začelo že 26. septembra, je značilno, da bo njegov glavni izvajalec in nosilec mladina. Borci bodo le kot gostje, oziro-

ma bodo sodelovali kot svetovalci in priporočevalci.

Dne 26. septembra bo v Idriji tekmovalje učencev višjih razredov osemletk iz idrijske in škofjeloške občine v poznavanju zgodovine Vojkove brigade. Poleg osnovnošolcev bodo tekmovali tudi gimnazijci iz Škofje Loke in Idrije.

Dne 28. septembra bodo v Cerknem športne tekme mladincev obeh občin. Tega dne bodo

Na dnevnem redu: aktualna politična vprašanja

Sejo republiškega odbora Zveze združenj borcev NOV Slovenije, ki je bila 18. septembra, je vodil predsednik Franc Leskošek. Na njej so obravnavali aktualne mednarodne politične probleme. V tej zvezi so prebrali tudi gradivo s skupne seje predsedstva in izvršnega komiteja CK ZKJ. Pri tem je prišlo do izraza enotno stališče republiškega odbora ZBZ NOV Slovenije, ki odločno in v celoti podpira stališča, zajeta v tem gradivu. Zadržali so se tudi

ob vprašanju vseljuske obrambe.

Pred koncem seje so prisotni člani odbora sklepali še o razdelitvi sredstev jugoslovanske loterije, ki jih konec leta 1968 prejme republiški odbor ZBZ NOV Slovenije. Sklenili so porabiti 48 odstotkov teh sredstev za socialne in zdravstvene namene članstva ter za pomoč pri selanju otrokom borcev. Drugih 52 odstotkov pa so namenili stanovanjskemu skladu pri republiškem odboru ZBZ NOV Slovenije.

Razprava komisije za vojaške vojne invalide

Pereh zadev, ki sodijo v področje dela komisije za vojaške vojne invalide pri republiškem odboru ZBZ NOV, je kar precej. Na dnevnem redu njene seje 19. septembra so se pogovarili o preureditvi doma v Strunjanu, razpravljal so o predlogu za ustanovitev posebnega zveznega organa za zadeve borcev in vojaških vojn invalidov, beseda pa je stekla tudi o delu zdravniških komisij.

V domu VVI v Strunjanu, ki ima sedaj precej večje kapacitete kot ob zgraditvi, se v zadnjem času pojavlja potreba po preureditvi in povečanju kuhinje in ureditvi centralne kurjave. Potem ko so bili člani komisije seznanjeni s programom del in proračunom, so ugotovili, da je ta dela treba izvesti in zato podpirajo zadevni predlog upravnega odbora doma.

Nekoliko dlje se je komisija zadržala ob razpravljanju o drugi točki dnevnega reda.

Stalna komisija zveznega sveta in socialno zdravstvenega sveta Zveze skupščine za probleme borcev in vojaških vojn invalidov je izdala predlog za organizacijo zveznega organa uprave za zadeve varstva borcev in vojaških vojn invalidov. V tem predlogu sta predvideni dve varianti. Po prvi naj bi to ostalo pri zveznem svetu za zdravstvo in socialno politiko, po drugi pa naj bi bil ustanovljen poseben svet za varstvo vojaških vojn invalidov in borcev. V predlogu je predvidena tudi celotna organizacija tega organa.

Iz temeljite razprave o tej zadevi povzemamo te ugotovitve:

Komisija odklanja ustanovitev posebnega zveznega organa za zadeve vojaških vojn invalidov in borcev, smatra pa, da je potrebno tako v zvezi kot v republikah okrepiti službo, ki te posle opravlja.

Sedaj, ko je že izvedena decentralizacija invalidske in borčevske zakonodaje, je treba skrbeti, da bodo sedanji organi varstva borcev in vojaških vojn invalidov tako močni, da bodo sposobni poleg opravljanja tekočih zadev ocenjevati in

nadzorovati, če se zakoni izvajajo in na podlagi lastnih ugotovitev predlagati potrebne izboljšave.

Člani komisije so skupaj s sejin gradivom dobili tudi analizo dela zdravniških komisij po zakonu o vojaških vojn invalidih. Ta analiza je bila podlaga za živahno razpravo in izraze mnenj o delu prvostopnih komisij v Ljubljani, Mariboru in Kopru ter podkomisije v Novi Gorici. Zato so sklenili predlagati republiški sekretariatu za zdravstvo in socialno varstvo, naj organizira posvetovanje članov teh komisij zaradi izmenjave izkušenj in enotnosti stališč.

V. M.

**AVTOELEKTRO
TOLMIN**

nagraduje kupce svojih različnih svečk (informacije dobite v vseh prodajalnah avtomateriala)

Cerkno, kjer je bila septembra 1943 ustanovljena Vojkova brigada

krenili tudi mladinci iz Škofje Loke in Idrije po partizanskih poteh proti Cerknemu. Škofjeloška skupina bo prenočila v Novakih, da bi zjutraj vkorakala v Cerkno.

V nedeljo, 29. septembra, ob 10. uri bo v središču Cerknega slavnostni govor, nato pa bodo predstavniki vseh štirih demicih enot prejeli listine o podelitvi domicila. Predstavniki obeh brigad bodo dobili tudi zastave. Sledil bo kulturni program, ki ga bo izvajal pevski

zbor iz Cerknega. Ob 15. uri bo tekmovalje mladinskih pevskih zborov škofjeloške in idrijske občine, ki se ga bo udeležilo okoli 400 pevcev. Zastopnikom vseh šol škofjeloške, idrijske in logaške občine bodo podelili knjige Stanka Petelina o Vojkovi brigadi.

Ce bo slabo vreme, bodo vse slovesnosti v telovadnici vojašnice, kjer je prostora za 500 ljudi.

Po slavnostnem delu bo razjanje. Dve godbi bosta godli

»umerjene« pesmi, ena pa »moderne«. Za lačne želodce bodo poleg gostinskih podjetij poskrbeli tudi vojaki s pohodnimi kuhinjami.

Odbori bolnišnice »Franja«, tiskarne »Slovenija« in artilerijske brigade nimajo popolnih seznamov svojih borcev, kot jih ima Vojkova brigada. Zato borci vseh štirih enot ne bodo dobili osebnih vabil na proslavo, ampak velja, da so povabljeni prek časopisnih in radijskih pozivov.

Srebrni jubilej zbora odposlancev slovenskega naroda v Kočevju

Prvega oktobra 1943 se je v Kočevju, v takratnem sokolskem domu, sestel zbor odposlancev slovenskega naroda. Udeležilo se ga je 573 odposlancev. Del njih so izvolili kot ljudske predstavnike po vaseh in mestih osvobojene Dolenjske in Notranjske in po vojaških enotah, del pa je bil posredno izvoljen. To predvsem velja za odposlance z Gorenjskega, Stajerskega in Primorskega. Zbor je končal delo 3. oktobra in se razšel, saj je že grozila sovražnikova ofenziva. Izvolili so 120-članski Svet narodne osvoboditve Slovenije, predhodnika današnje ljudske skupščine, delegacijo na II. zasedanje AVNOJ, sprejeli sklep o priključitvi Istre in Slovenskega Primorja ter sklep o združitvi z drugimi jugoslovanskimi narodi.

Od 573 odposlancev in kakih petnajstih, ki se zbora zaradi sovražnikove ofenzive niso mogli udeležiti, jih je po do zdaj zbranih podatkih med vojno padlo in umrlo po vojni 158.

V proslavo 25-letnice Kočevskega zbora, tega pomembnega dogodka v slovenski zgodovini, ki pomeni važen korak v razvijanju naše državnostnosti, bo letos v Kočevju velika slavnost, združeno z občinskimi prazniki, ki ga v Kočevju praznujejo 3. oktobra, prav tako v spomin na Kočevski zbor.

V petek, 27. septembra, bodo ob 17. uri odprli filatelistično razstavo v domu telesne kulture. Ob 19. uri pa bodo v »Šeškovem domu« (kjer je bil zbor odposlancev) odprli razstavo »Razvoj ljudske oblasti na Slovenskem«.

V soboto, 28. septembra, bodo ob 9. uri odprli razstavo likovne umetnosti v likovnem salonu. Ob 11. uri bodo odprli razstavo del amaterjev Kočevske.

V torek, 1. oktobra, bo ob 19. uri v »Šeškovem domu« koncert partizanskega invalidskega pevskega zbora.

V sredo, 2. oktobra ob 19. uri bodo v predverju nove osnovne šole v Kočevju slovesno prvič podelili »nagrade Jožeta Šeška« zaslužnim kulturnim in javnim delavcem.

Glavne proslave bodo v četrtek, 3. oktobra. Ob 9.30 bodo na novem pokopališču odkrili kostnico in spomenik padlim borcem ob udeležbi nekdanjih borcev 9. brigade. Ob 11. uri bo v »Šeškovem domu« repub-

liška proslava ob obletnici zbora. Udeležili se je bodo preživeli odposlanci in gostje, delegacije zborov sedanje skupščine naše republike, delegacije skupščin drugih republik in zvezne skupščine, predsedniki vseh slovenskih občin in delegacija kočevske skupščine, delegacije republiških vodstev družbeno-političnih organizacij in delegacija JLA. Na proslavi bo govoril predsednik skupščine SRS tovariš Sergej Kraigher, častno delovno predsedstvo pa bo isto kot je bilo leta 1943. Zatem bo za udeležence predsednik občinske skupščine Kočevje v novi osnovni šoli priredil sprejem.

Ob 15. uri bo promena dni koncert godbe milice iz Ljubljane ter tovariško srečanje v parku kulture.

Proslava na Kozini

Petindvajsetletnico splošne vstaje na območju Pivke, Brkinov in Istre bodo slavili v dneh od petka, 4. oktobra, do nedelje, 6. oktobra, na Kozini.

Dne 4. oktobra bodo ob 11. uri v mladinskem klubu odprli razstavo, ob 20. uri pa bodo v osnovni šoli borci pripovedovali odraslim in mladini o dogodkih med NOB.

V soboto, 5. oktobra ob 10. uri bodo borci pripovedovali šolskim otrokom o svojih doživetjih. Ob 19. uri bo nastopilo goriško gledališče in priredilo partizanski miting. Ob 20. uri se bodo ob tabornih ognjih na Kozini in Slavniku srečali borci in taborniki.

V nedeljo, 6. oktobra, bo godba na pihala zaigrala budnico. Ob 11. uri bo slavnostno zborovanje z govorom, nakar bodo odkrili spomenik padlim borcem. Odkril ga bo tovariš Franc Leskošek-Luka, predsednik ZBZ NOV Slovenije, ki bo po odkritju v imenu predsednika republike podelil odlikovanja borcem. Nato bo krajši kulturni program, sledilo pa bo srečanje borcev Istrskega odreda in drugih enot ter aktivistov s tega območja. Ob 13. uri bo koncert združenih godb na pihala, ob 15. uri pa se bo začelo tovariško srečanje.

Protijugoslovanska kampanja. Moskovska televizija je grobo napadla Jugoslavijo in predsednika Tita; obtožila ga je, da je že leta 1956 z ljubeznijo govoril o kontrarevolucionarjih na Madžarskem. Sovjetska zveza je napadla in zanikala vse vrednote socialistične Jugoslavije in njene politike. Za položaj, ki je nastal v ČSSR, je treba obtožiti kogarkoli drugega, razen pravega krivca...

Pogovori Malik-Nikezić. — Državni sekretar za zunanje zadeve Marko Nikezić in indonezijski zunanji minister Adam Malik sta na pogovorih v Beogradu izmenjala mnenje o aktualnih vprašanjih iz mednarodnega življenja. Ugotovila sta, da so si nazorji Indonezije in Jugoslavije zelo blizu. Adama Malika je sprejel tudi predsednik Josip Broz Tito.

ČSSR: kmalu umik tujih čet. — Predsednik češkoslovaške vlade Černik je izjavil, da se bodo v prihodnjih dneh postopoma začele umikati tuje čete iz Češkoslovaške in da umik ne bo trajal dolgo. Na nekem sestanku je Černik poudaril potrebo, da si zaupanje, kakršno uživajo med ljudstvom Svoboda, Dubček, Smrkovsky in drugi voditelji, pridobi vsa KPČ. Černik je govoril tudi o levičarskih in desničarskih silah v deželi.

Normalizacija odnosov ZDA—Madžarska. — V Washingtonu je odpotoval visoki funkcionar madžarskega zunanjega ministrstva Janos Nagy kot prvi madžarski veleposlanik v ZDA. S tem se je končalo dolgoletno obdobje formalno neurejenih odnosov med Madžarsko in ZDA. Ti odnosi so po letu 1955 viseli na nitki. Popolno normaliziranje diplomatskih odnosov bo okrepilo sodelovanje zlasti na gospodarskem in kulturnem področju.

Člena 107 in 53 ustanovne listine OZN. — Sovjetska zveza namiguje na možnost intervencije v Zahodni Nemčiji, sklicujoč se na 107. in 53. člen ustanovne listine OZN. AFP je sporočila, da je takšna razlaga omenjenih členov »nekorektna in neresnična«; člena sta predvidevala možnost, da »zainteresirane vlade« začno ukrepati, da ne bi kakšna »sovražna država« (Nemčija) ponovno začela agresivno politiko.

DOGODKI TEDNA

Salazar umira. — Portugalski državni svet in vojaški voditelji so za namestnika hudo bolnega Antonia Salazarja, šefa portugalske države, predlagali 62-letnega profesorja prava Marcela Caetana. Portugalski predsednik Tomaz je predlog sprejel. Casopisne agencije so poročale, da je admiral Tomaz prosil ZDA za vojaško pomoč, da bi preprečili morebitne nemire ob Salazarjevi smrti.

Volitve na Švedskem. — Na parlamentarnih volitvah na Švedskem je prepričljivo zmagala vladajoča socialdemokratska stranka, ki že preko 35 let upravlja Švedsko. Socialni demokrati imajo sedaj v parlamentu absolutno večino. Liberalna stranka je izgubila 10 sedežev, konservativna enega, komunistična partija pa jih je izgubila pet od osmih; komunisti pripisujejo izgubo sedežev dogodkom v ČSSR.

Manevri NATO na Islandu. — Na manevrih devetih držav članic NATO na Islandu sodeluje nad sto vojnih ladij. Ti manevri sijo med največje tovrstne manevre v zadnjih štirih letih. Poleg oboroženih sil vsake posamezne članice sodeluje na manevrih tudi stalna skupina vojne mornarice NATO. Tudi teh manevrov se ni udeležilo francosko ladjeveje.

Pogajanje Hanoi—Washington. — Namestnik šefa ameriške delegacije na pogajanjih v Parizu Vance je oporekel pravico južnovietnamske FNO, da zastopa južnovietnamsko ljudstvo. Dejal je, da so FNO ustanovili v Hanoi, kjer jo tudi nadzorujejo in vodijo. Severnovietnamski delegat Thuy je med drugim citiral mnenje de Gaulle o stvarnosti rešitve vietnamskega problema.

Humphrey za Nixonom. — Gallupove in Harrisove ankete ter analize nekaterih vodilnih ameriških časopisov so pokazale, da sedanji Johnsonov podpredsednik ter demokratiški predsedniški kandidat Humphrey precej zastaja za republikanskim kandidatom Nixonom. Humphreya so sedaj podprli Johnson, sindikalna konfederacija AFL-CIO ter senatorja Edward Kennedy in George McGovern.

Čen Ji je napadel SZ. — Čen Ji je znova napadel Sovjetsko zvezo zaradi okupacije Češkoslovaške, rekoč, da je ta oborožena intervencija »razgalila socialistično podobo sovjetske renegatske klike«. Poudaril je, da SZ in ZDA sodelujeta pri delitvi sveta, saj imajo ZDA v Vietnamu pol milijona, SZ pa na Češkoslovaškem 600.000 vojakov.

Afriški vrh končan. — Šefi držav in vlad afriških držav so v Alžiru sprejeli resolucijo za zaprti vrati; v njej zahtevajo ustavitve sovražnosti ter splošno amnestijo za vse tiste, ki so zgrabili za orožje v zvezi z odcepitvijo Biafre. Afriški voditelji so zavrnili zahteve Biafre in izjavili, da se OAE ne bo zavzemala za odcepitev Biafre. Naslednji afriški vrh bo čez eno leto.

Nemiri v Boliviji. — V La Pazu se nezadovoljno prebivalstvo znova spopada z vladnimi četami. Studentje v demonstracijah zahtevajo odstop vlade generala Barrientosa; z enakimi zahtevami stavka več tisoč uslužbenecv, delavcev in profesorjev. Vlada obtožuje voditelje stavke, da so začeli akcijo proti »ustavni vladi države«, ter celo nadškofa Don Joseja Manriqueja.

OGLEDALO NAŠEGA ŽIVLJENJA IN DELA

Svečanost v Kozjem

Kot vsako leto so tudi letos Kozjančani svečano proslavili svoj krajevni praznik. Ob čudovito lepem sončnem vremenu se je 8. septembra do 9. ure dopoldne zbralo na trgu v Kozjem vse mlado in staro. Prišli so od Veterinika, Pokojnika, Glazute in okoliških vasi. Ves čas do pričetka proslave je igrala godba na pihala iz Obsotelja oz. so prišli na ta praznik iz sosednje Hrvatske. Tako se je tudi tokrat manifestirala tesna po-

vezanost kozjanskega in hrvaškega ljudstva.

Ob 10. uri je krenila proti svečani tribuni povorka. Na čelu so bili prapori vseh družbenih organizacij, za njimi pa so se razvrstili nekdanji borci in aktivisti, nato pa mladina.

Svečanost je pričel predsednik ZB Miha Kolar, ki je pozdravil goste in vse navzoče. Med gosti sta bila tudi dva prvoborca — spomeničarja Ludvik Zupanc-Ivo in Franc Lus-

kar-Dušan. Po uvodnih besedah predsednika ZB je spregovoril tov. Luskar, ki je podal kratak oris zgodovine NOV na tem področju, nato pa se je dotaknil še najnovejših dogodkov v svetu v zadnjem času.

Sledile so recitacije mladine, nato pa je spregovoril še predsednik krajevne skupnosti in gasilskega društva Anton Sok. Med svečanostjo je bilo podeljeno tudi več odlikovanj. Odlikovanje zasluže za narod s srebrnim vencem je prejel Karel Bračun.

Po proslavi se je razvilo tovariško veselje in dobre volje ni nikjer manjkalo, kajti za vse je bilo dobro preskrbljeno. Zopet so se našli in si stisnili v pozdrav roke borci in domačini, saj se mnogi niso videli že po več let.

Ivo

Lipa — simbol slovanstva

Iz slovenske zgodovine poznamo lipo, ki so preživele več stoletij. Običajno imajo take lipe svoje legende, zakaj so bile posajene in kakšni ljudje so posedali pod njihovimi krošnjami. Lipovo drevo je simbol slovanstva in še zlasti slovenstva, saj imamo njeno stilizirano vejico v grbu Slovenije. Zato predlagam, naj bi to staro slovansko navado ohranili. Preživeli borci naj bi na krajih, kjer so ustanavljali svoje partizanske enote, posadili lipo, ki bi še poznejšim rodovom pripovedovale o junaških dejanjih tistih, ki so jih usadili.

Stane Sajevo

Krajevni praznik v Lovrencu na Pohorju

Lovrenčani so letos svoj krajevni praznik praznovali ob enem s 4. republiškimi tekmovanjem gozdnih delavcev — sekačev. Združenje borcev je 7. septembra zvečer pred spominsko ploščo pripravilo pester program. Poleg mnogih prebivalcev iz bližnje in daljne okolice je med Lovrenčane prišlo tudi več borcev in aktivistov, pa ugledni gostje tovariši Miha Marinko, Mirko Zlender, Boris Godina in drugi. Poleg domačega pevskega zbora Gozdar je sodelovalo tudi več recitatorjev.

Poizvedba

Leta 1945 maja meseca je bil komandant mesta Gorica tovariš Marjan Zupan, baje doma iz Ljubljane. Prosim ga, naj mi javi svoj naslov, ker ga potrebujem kot pričjo, da sem bil partizan, in sicer hitro, ker izdajajo italijanske oblasti potrdila samo še do 30. septembra.

Tristan Pavšič,
Sagrado d'Isonzo, Via Dante 44
pri Gorici, Italija

BORCEM IX. BRIGADE — ZDO

Ob petindvajsetletnici Kočevskega zbora odposlancev slovenskega naroda slavimo tudi borci Devete brigade (bivši ZDO) 25. obletnico ustanovitve brigade. Proslava bo v domilni občini Kočevje 3. oktobra 1968 z naslednjim programom:

1. zbor bo 3. oktobra 1968 ob 9. uri pred osnovno šolo, kjer je bila ustanovljena brigada
2. takoj po zboru se udeležimo odkritja spomenika padlim borcem na pokopališču v Kočevju
3. ob 11. uri krajša proslava s programom v kinu Jadran v Kočevju.

Po proslavi se zberemo na skupnem kosilu. Posebnih vabil odbor ne bo pošiljal. Udeležite se proslave 25. obletnice ustanovitve brigade v čim večjem številu. Avtobus odpelje iz Ljubljane s Trga revolucije (pred Univerzo) 3. oktobra ob 7.30.

Odbor bivših borcev IX. brigade — ZDO

Proslava 10. ljubljanske in AFŽ bo 29. septembra v Mostecu

Prireditelji slavlja 10. ljubljanske brigade in AFŽ so sklenili, da bo prireditve, napovedane za 22. september v Mostecu, teden kasneje na istem kraju, to je 29. septembra. Teden, kjer se bo slavlje odvijalo, so si že ogledali. Svečani del proslave bo potekal na travniku ob večni poti, zabavni del pa v gozdniški. V samem gozdničku, pri gostinskem objektu, za svečani del ne bi bilo dovolj prostora. — Odbor brigade bo borcem razdelil spominske značke, katere bo tudi mogoče kupiti.

Mestna zveza kulturnih prosvetnih organizacij je že predložila osnutek kulturnega programa za svečani del proslave. Mladinske organizacije so tudi objubile svojo udeležbo na proslavi.

ZAHVALA

Zahvaljujem se za vse čestitke, ki sem jih sprejel za 60-letnico. Posebno se zahvaljujem za darila Združenemu podjetju RTT Slovenije, uredništva »TV 15«, predsedniku združenja borcev NOV občine Moste-Polje, predstavnikom gorških in štajerskih kurirjev in prav posebno pa odboru partizanskih kurirjev Slovenije in tov. Maksu Burgarju, pionirjem osnovne šole Senožet, Janču in Polje ter vsem onim, ki so s cvetjem, darili in čestitkami počastili moj jubilej. Se enkrat najlepša hvala!

LUDVIK KURAVICA

Vabilo

ZB NOV Rut-Grant (bivši Nemški Rut) nad Grahovim v Baški grapi prireja 29. septembra letos krajevni praznik, združen s proslavo 25. obletnice vstaje primorskega ljudstva in razvitem prapora ZB. ZB Rut-Grant vabi vse, ki so med vojno bili v teh krajih, da se proslave udeležijo.

OB TABORNEM OGNJU

ni, smo jo razumeli in odobraval. Sodišče ni imelo pomislekov in je iz naših vrst izločilo borca, čeprav so padali naši tovariši vsak dan od sovražnikovega orožja in je bil vsakdo dragocen. Zato ker je umazal čast vseh nas.

Zdaj, trindvajset let po vojni, ne bi bilo primerno, da jih nekaj, ki so se pregrešili zoper družbeno imetje, brišemo iz seznama živih, kot smo naredili takrat s tistim borcem zaradi neznanne vsote ničrednega denarja. Toda če bi jih drugace kaznovali in izločili iz naše družbe... Vsekakor bi bili spomini na partizanska leta veliko bolj svetli, če ne bi bilo med nami nekaj takih, ki so segli po skupnem imetju.

Tako kot pri partizanih ni bilo prostora za take, ki niso spoštovali človeških meril, tako za take ljudi ne bi smelo biti prostora med nami. Saj smo se bojevali za družbo, v kateri bomo pošteno delali in živeli svojemu delu primerno.

Stane Torkar

Letos je bilo v Sloveniji precej proslav raznih pomembnih obletnic iz naše osvobodilne vojne. Na vseh smo se zbrali tudi nekdanji borci iz posameznih enot. Marsikomu se je zasolilo oko, ko je podal roko staremu bojujcu tovarišu in ko je obujal

BOJEVALI SMO SE ZA POŠTENOST

spomine na dni, ko smo se bojevali za svobodo in bili pripravljani na največje žrtve.

V pogovorih ob zaslikih mizah in tabornih ognjih smo se spominjali tudi nekdanjega tovarištva, discipline in zaupanja vodstvu, človečnosti in vzajemnosti. Pogovori pa so nam zahajali tudi na stranpoti današnje stvarnosti, na goljufije, tatvine, bogatenje na račun družbe ter izkoriščanje.

Ob proslavi podelitve domicila gorenskemu vojnemu področju v Potoku sem se spomnil dogodka iz januarja ali februarja 1945, ki mi je ostal v žalostnem spominu, čeprav je bila kazen pravična.

V eni izmed vasi v Selški dolini smo morali izvesti prisilni odkup hrane za našo vojsko. Sli smo h kmetom, ki so bili na naši strani in so imeli v naši vojski tudi svoje otroke. Vse je šlo v red, le ko je naša kolona že zapuščala vas, je prišel h

mandirjem sem zapustil kolono in odšel iskat komando vojnega področja, da bi ji sporočil, kaj se je zgodilo. Tam sem dobil ukaz, naj vsakega borca, ki je sodeloval pri akciji, preiščemo. Res smo kmalu pri nekem borcu našli v čevlju skrit denar.

Sodišče je takoj začelo obravnavati ta primer. Sodba je bila neusmiljena: zaradi tatvine krivca ustreliti pred zborom. Zvečer je komandant o tem primeru govoril pred vsemi borci vojnega področja. Poudaril je, da naša vojska ne more trpeti v svojih vrstah nepoštenih ljudi, da mi nismo fašisti, ki ropajo vsepovsod in podobno. Krivca se nato ustrelili pred očmi vseh.

Ta dogodek je bil vsem nam dokaz, da gradimo novo družbo, nove medsebojne odnose, ki temeljijo na poštenju. Čeprav je bila kazen huda, saj smo izgubili tovariša, ki je z nami delil dobro in slabo, pri tem pa se je spozabil in seget po tuji lastni.

JESENSKA IN ZIMSKA OBUTEV

NOVI MODELI
VELIKA IZBIRA
UGODNE CENE

nudimo v trgovski hiši

nama

v III. nadstropju

OGLEJTE SI TUDI OTROŠKO OBUTEV V I. NADSTROPJU

nama

LJUBLJANA

OBISK PRI STRELČIH NA LJUBLJANSKEM STRELISČU

Med zenico in tarčo

Na nedavnem republiškem prvenstvu članov Strelske zveze v streljanju je nastopilo več kot 80 tekmovalcev. Obiskal sem te fante na strelišču na Dolenjski cesti v Ljubljani. Prijazno se me sprejeli športniki v usnjenih jopičih in mi povedali to in ono o prastari veščini — streljanju, posebno o strelskem športu z raznimi vrstami pušk in pištol.

Na Slovenskem je preko 10 tisoč potrjenih strelcev, nepotrjenih pa preko 5 tisoč. Njihove osnovne organizacije so strelske družine. Njihovo število v okviru občine je zelo različno, od 2 do 40, prav tako pa je različno tudi število članov družine. Največ družin je v mariborski občini, kar pa je zaslug tudi nedavne združitve bivših treh občin. Shema strelskih organizacij v Sloveniji pa obsega še 12 tekmovalnih skupnosti, ki pa niso zaživele tako, kot so si bili ustanovitelji zamislili. To niso upravne enote, temveč so ustanovljene le zaradi tesnejšega sodelovanja.

Kot v vsaki športni panogi so tudi v strelstvu tekmovalna ogledala dela v organizaciji. Tehnična komisija Strelske zveze Slovenije vsako leto predloži koledar tekmovalni, katerega potrjuje izvršni odbor Strelske zveze. Letošnje republiško prvenstvo za člane od 13. do 15. septembra je pokazalo, da nekateri posamezniki lepo napredujejo in jih moremo uvrstiti v vrh jugoslovanskega strelstva. Po tekmovalni za memorial »Jožeta Klanjška« pionirjemladincev in članov bo 29. septembra tekmovalje veterani strelstva. Nastopili bodo Pero Cestnik, bivši jugoslovanski in svetovni rekordar, Milovan Mihorko, prav tako tekmovalce svetovnega slovesa in drugi. Pogoj za udeležbo na tem tekmo-

jem od leta 1950. To mi je hobi, športni užitek, osnova, na kateri se gradijo globoka prijateljstva. S klubskimi kolegi večkrat igramo nogomet, hodimo na piknike itd. Ugaja pa mi tudi koristnost tega športa za primer vojne nevarnosti.

— Kdo te je navdušil za streljanje?

Lojze Mikolič:

— Leta 1953 so pri strelski družini z Viča organizirali krožek. Prijavil sem se. Tu sem dosegel lepe rezultate. Ko je družina razpadla, sem prestopil k »Olimpiji« — to je bilo leta 1967.

Tone Jager:

— Moji bratanci Tržani, odlični strelci. Začel sem z malokalibrsko puško, streljam pa še z vojaško puško in MK pištolo.

— Tvoji največji uspehi?

Lojze Mikolič:

— Leta 1963 sem dosegel državni rekord z vojaško puško (531 krogov) in slovenski rekord z MK proste izbire. Leta 1961 sem bil državni prvak v olimpijskem matchu. Leta 1962 sem bil član državne reprezentance na svetovnem prvenstvu v Kaiuru, leto kasneje pa v Oslu na evropskem prvenstvu. Naslov slovenskega prvaka v različnih disciplinah sem osvojil že več kot desetkrat.

Tone Jager:

— V konkurenci svetovnih mojstrov na prvenstvu v Luzernu leta 1965 sem z vojaško pu-

sem opozoril na nujnost zdravniških pregledov za strelce. V zadnjih 15 letih je bil za slovenske strelce le en (!) zdravniški pregled. Strelce je izpostavljen večjim telesnim okvaram, saj ure in ure nepremično leži ali kleči, zadržuje dihanje, je živčno napet. Nujno bi bilo uvesti dopolnilne športe.

Tone Jager:

— Predvsem stalen, reden trening, samopremagovanje, so-

LOJZE MIKOLIČ: »VAŽNA JE KONCENTRACIJA...«

lidno življenje. Strelstvo zahteva mnogo naporov, kljub statičnemu značaju tega športa. Pomemben je tudi strokovni voditelj kade, katerega je v Sloveniji zelo malo, premalo. Za dobre rezultate mora imeti strelce dobro municijo. Iz uvoza je dobimo bore malo, domača pa je slaba. Uvoženo dobimo večidel le na pomembnejših tekmovaljih. Mnogo bolj bi nam koristila, če bi mogli z njo tudi trenirati! Povem naj tudi to, da streljamo z zastarelimi puškami, ki so že davno dotrajane. Za nove ni denarja.

— Kakšno vzgojo nudi strelska družina novincu?

Lojze Mikolič:

— V mejah možnosti. Menim, da nam manjka dobrih trenerjev. Morali bi biti tudi psihologi, povedati na primer, kako se drži puško. Na kratkih tečajih, ki jih pripravljajo za vaditelje, se ne moreš naučiti toliko, da bi lahko uspešno učil druge; so prekratki.

Tone Jager:

— V glavnem ga prepustimo samega sebi. Plačanega trenerja nimamo, drugi pa smo zaposleni v službah, z družino. Denar je naša boleča točka. Letos ne gremo in tudi lani Celjani nismo šli na državno prvenstvo, čeprav dosega predpisane norme. Letos gre verjetno edino Jože Tržan, državni reprezentant v streljanju s pištolo.

Obiskal sem še predsednika Strelske zveze Slovenije Vlada Mišiča in ga vprašal, kaj meni o pomenu organiziranega strelstva:

— Kdor strelskega športa ne pozna, bo prešel, da je streljanje le suhoparno gledanje v tarčo in veselje nad morebitnim dobrim zadetkom. Toda fantje, ki ste jih obiskali na strelišču, so vam gotovo pripovedovali o pestri paleti veselja, ki ga strelski šport nudi. Le-ta zahteva prav tako solidnega in trdnega športnika, kot katerekoli druga športna dejavnost. Tradicije NOB so tu vedno prisotne. Tovarištvo, skromnost, disciplina, vse to spremlja strelca na njegovi poti. Ne na zadnjem mestu naj poudarim, da je dober strelce velika pridobitev za primer, če je treba z orožjem v roki braniti našo neodvisnost.

—ZC—

Dva nova republiška zakona

Na seji odbora izvršnega sveta za socialno politiko in komunalna vprašanja so 17. septembra razpravljali med drugim o predlogih zakona o borcih za severno mejo in o predlogu zakona o varstvu nekaterih kategorij žrtev fašističnega nasilja, civilnih žrtev vojne in žrtev vojnega materiala.

V predlogu prvega zakona je predvideno priznanje zaslug borcem za severno mejo, ki so po prvi svetovni vojni sodelovali v obrambi severnih krajev Slovenije. Vsem borcem iz tistih časov je po tem zakonu priznana pravica do zdravstvenega varstva in do treh voženj s

prometnimi sredstvi po Sloveniji.

Tistim borcem — prostovoljcem, ki so pred 23. 12. 1918 vstopili v vojaške enote, gre poleg navedenega še pravica do nadomestila za letni dopust; poveljnikom oziroma organizatorjem pa izvršni svet skupščine SR Slovenije lahko podeli republiško priznanjino.

Predlog zakona o varstvu nekaterih kategorij žrtev fašističnega nasilja, civilnih žrtev vojne in žrtev vojnega materiala vsebuje pravico do denarne pomoči in dodatka do potrebnih in tujo pomoč za vse žrtve vojne s 100-odstotno invalidnostjo ne glede na njihove gnotne razmere.

Osvoboditev iz koprskih zaporov in prva nemška ofenziva v slovenski Istri

Na štab I. bataljona 2. istrske brigade (bil je nastanjen v Movražu) so dnevno prihajale skupine prostovoljcev. Iz njih so sestavljali nove čete, ki so jih pošiljali na položaje blizu Kopra. V zloglasnih koprskih zaporih je takrat hrepelo po svobodi veliko političnih zapornikov.

25. septembra so Nemci ponoči pripluli z ladjo do Kopra in na skrivaj odpeljali večjo skupino političnih jetnikov. Istega dne je prišel v Movraž koprski antifašist Renato Giulio, ki so ga pred dnevi izpustili iz zaporov. Na bataljonskem štabu je orisal kritičen položaj sojetnikov slovenske in

jim je tako prekrizala račune. Vrnili so se v Ankaran. Istega dne je partizanska zaseda na cestnem križišču Koper-Ankaran-Debeli napadla nemško kolono, prodirajočo iz Skofije. Obležala sta dva mrtva nemška oficirja in več vojakov, uničeni pa so bili tudi štirje topovi.

V tistih burnih dneh nastalega medvladja so se dogodki naglo razvijali kot na filmskem traku.

Skenili so organizirati v Koprsko javno zborovanje, na katerem bi razglasili ustanovitev ljudske oblasti. Koprčani pa bi izvolili svoje predstavnike v njene organe. Do tega ni prišlo zaradi uničevalne nemške ofenzive, ki je kmalu nato preplavila slovensko Istro.

Umik iz Kopra

Partizani so bili obveščeni, da nameravajo Nemci 28. oktobra ozor napasti Koper. Zavoljo sovražnikove premoči je bilo nesmiselno še nadalje vztrajati na položajih v Kopru. Svoje sile so partizani razmestili na tri Skočjane: Semečela-Markov grč, kjer so postavili tudi dva topova.

Okrog sedmih zjutraj so bili sovražni čolni oddaljeni le nekaj sto metrov od koprške obale.

Komandant partizanskega bataljona Boris je ostal sam v Kopru s svojim avtomobilom. Njegov šofer je odšel z zadnjim transportom proti Skočjanu. Z Markovega grča sta topova bruhala ognja na bližnjega sovražnika. Boris se je znašel sredi navzkrižnega ognja in med sovražne razpoloženi Koprčani. Proti njemu se je pogibal nek pijan fašist, toda Boris ga je podrl s strelom iz pištole, proti ostalim pa je zagnal ročno bombo, da so se razbežali. V nastali zmedeni se je odpravil z avtomobilom z največjo naglico po drevoredu proti Skočjanu. Med točo krogel mu je uspelo priti do svojih borcev na položajih.

Ognjeni krst istrskih partizanov

Po izkrcanju v Kopru so Nemci in fašisti 29. in 30. oktobra sedito napadli partizanske položaje pri Kopru. Partizani so jih namerno puščali povsem blizu, nato pa so jih obšli z ognjem iz vsega orožja. Načelničisti so večkrat nasakovali partizane, toda brez uspeha. Na nekdanjih solinah je obležalo večje število sovražnikovih vojakov.

Frontna črta se je razpotegnila od Skofije do Izole. Partizani so dvadsi in dve noči odbijali številno in tehnično močnejšega sovražnika. Ognjeni krst slovenskih istrskih borcev in italijanskih protifašistov ob hratskem sodelovanju hrastkih partizanov je skoval neizbrisno borbeno enotnost. Kmetje so tiste dni dobavljali na vozičkih hrano in strelivo. V borbi so sodelovale tudi ženske in mladina. Istrski človek je s svojo krvjo branil komaj vzbrstelo svobodo, v naslednjih dneh pa se je nanj zgrnilo nezasičeno gorje.

Nemška ofenziva

Nemške priprave na ofenzivo proti partizanom v Slovenskem Primorju in Istri so bile zelo temeljite in obsežne, z namenom, da bi zlasti ob večjih prometnih žilah in na strateško važnem ozemlju zagospodarili novi okupator.

Ivan Brežna-Slovan piše o tem dogodku takole: V nastali situaciji po vojaški kapitulaciji Italije so Nemci iz južne in srednje Italije potegnili dele svojih sil ter jih osredotočili v severni Italiji. V začetku oktobra 1943. leta so začeli z ofenzivo, da bi zatrli vstajo v Istri in Slov. Primorju.

V tej ofenzivi so sodelovali: Prvi SS korpus v sestavi: divizija Leibstandarte »Adolf Hitler«, 44. pehotna divizija, 71. pehotna divizija, tankovska divizija »Hermann Göring« in vse policijske sile s tega območja. Bile so to elite nemške enote, dobro opremljene in oborožene z velikimi vojaškimi izkušnjami.

Nemci so prodirali v vseh smereh, z motoriziranimi in tankovskimi silami so izvajali nagle prodore vzdolž komunikacij, s pehotnimi silami v kolonah in strelskem razporedu so čistili izven prometnih poti, vzdolž in povprek grebenov, dolin in gozdov ter vasi. Ob pro-

diranju skozi Istro so izvajali strahotno nasilje; streljali so prebivalstvo, ga odvajali v taborišča in požigali vasi.

Z ognjem in mečem

Prvega oktobra so Nemci prodrli po cesti Dolina-Mačkoviče do Boršta. Partizanska zaseda je minirala most in cesto pri Borštu, kar je trenutno zadržalo sovražnika. Naslednje jutro so po zasilenem mostu in na hitro popravljene cesti nadaljevali Nemci svoj uničevalni pohod proti Podgorju. (Spomini Fabija Valentiča iz Čečarjev.)

Val besnečega terorja je pljusnil čez istrsko obalo, zajel naselja in osamljene domačije. Ljudje so izpuščali živino iz hlevov, bežali na plano in se skrivali v zaraščenem svetu, da bi si rešili golo življenje. Morilska roka je segala vsepovsod. Esesovci so zažigali vse od kraja, pobijali stare ljudi, žene in otroke, posiljevali dekleta.

Nemci so prodirali v treh kolonah. Prva je šla v smeri Smarij, Sv. Antona, Kubeda, Sočerge, druga proti Rižani, Hrastovljam, Dolu, Smokvicam, tretja od Ospa, Črnega kala, Loke in dalje.

Črni kal, Kubed, Smarje, Loka in druge vasi so gorele. Iz njih so se dvigali temni oblaki dima in švigajoči plameni.

Partizani so se junaško upirali nastopajočemu sovražniku. Njihov odpor ni mogel zadržati jeklenega plaza, ki je neusmiljeno uničeval vse živo na smrtonosnem pohodu.

Slišati je bilo rezka nemška povelja, bobneče eksplozije in rafale mitraljezov. Podivjani istrski in tržaški fašisti so se napili žganja in vina. Po vasesh so kričali in preklinjali kot obsedenci. Neko dekle se je branilo nasilja in jih je sramotilo, fašist pa je nanjo vpil: »Mi imamo za dva dni proste roke in delamo, kar hočemo!«

Res so počeli strašno hudo delstvo. (Spomini Vinka Ogri-na iz Loke.)

Dr drugega oktobra so Nemci in fašisti prodirali iz smeri Doline-Skofije proti Izoli. V tej uničevalni ofenzivi niso prizanašali nikomur. Če so našli na starčka, so ga prisilili, da jim je nosil težko strelivo in ko je prišel do dojenega kraja, so ga ustrelili. Nemške skupine so napadale s strojnimi posamezne gozdne sektorje, kamor se niso upali iz strahu pred partizani.

Po končanem pohodu so se ljudje vračali na svoje v pogorišča spremenjene domove. Mnogi med njimi so iskali očeta, mater, ženo, brata ali druge svojce, ki so obležali ob cestah, pred vasio, ob potoku in tam, kjer so jih neusmiljeno pobili in zverinsko mučili. Ljudje so si zapomnili tiste žalostne dogodke kot dneve nepopisne groze. (Spomini Vojkoma Turka iz Pridvorja.)

Po pripovedovanju zapisal Vid Vremec

STONE JAGER: »STRELSTVO JE NAPOREN ŠPORT«

vanju: udeleženci so nastopali najkasneje do leta 1964. Oktobra pri Strelski zvezi predvidevajo tekmovalje z Brnom, nato pa še ligaška tekmovalja, udeležbo na državnem prvenstvu in drugo. Oktobra letos bo Zveza imela konferenco; pregledala bo svoje delo od zadnje konferen-ce novembra 1965 in načrtovala svoje delo za prihodnost.

Menil sem, da utegnejo o dejavnosti in problemih strelcev največ povedati sami člani strelških družin. Poiskal sem Lojze Mikoliča, dvakratnega prvaka na letošnjem republiškem tekmovalju in Jožeta Jagra, drugouvrščenega v kategoriji MK proste izbire in se z njima pogovoril. Lojze Mikolič je član SD Olimpija iz Ljubljane. Star je 29 let, po poklicu elektromehanik. Tone Jager je tudi predsednik SD »Branko Ivanuš« iz Celja. Po poklicu je strojni tehnik, star 30 let.

— Kaj ti pomeni streljanje?

Lojze Mikolič:

— Vse, čeprav sem nad možnostmi, ki jih družba daje za njegov razvoj, tu in tam razočaran. Slovenski strelski šport namreč v zadnjih letih stagnira. Streljam že 15 let. Večino svojega prostega časa sem preživel z licem ob puškinih kopitu, na potovanjih, s svojimi tovariši iz kluba.

Tone Jager:

— Koliko mi pomeni streljanje, pove že podatek, da tekmu-

ZA VAŠ
TRANZISTOR
GRE!

BATERIJE
za tranzistorje

- specialno za transistorje nova baterija SUPER PL po angleški licenci VIDOR
- 50 % daljša življenjska doba
- plastična prevleka onemogoča izločanje kisline
- izredno natančne mere
- elektronska kontrola kvalitete

TOVARNA BATERIJ
ZMAJ
LJUBLJANA

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Švedske oborožene sile

Ceprav spada Švedska med tiste maloštevilne države, ki jih ni zajela ne prva ne druga svetovna vojna, posveča svojim oboroženim silam in obrambi dežele nasploh veliko pozornost. Švedski vojski služijo vojaški rok le deset mesecev, toda v kasnejših šestih letih morajo opraviti še po tri enomesečne vojaške vaje.

Najmanjša samostojna enota operativne vojske je brigada, ki ima približno pet tisoč mož. Sve-

VOJAŠKA VEDA IN TEHNIKA

Imajo razen operativne še teritorialno vojsko, ki šteje kakih 100.000 mož, sestavljajo pa jo zvezne prostovoljci in tisti, ki niso vojni obvezniki. Približno 20 odstotkov orožja in opreme je domačega izvora, med drugim tudi znani tank »S«, ki je brez kupole in oborožen z povsem avtomatiziranim topom, oklepni transporterji in antitankovskimi vozili, netrajni top 84 mm »karl gustav«.

Na zavidni višini je tudi švedska civilna obramba. Prebivalstvo vseh večjih mest je pripravljeno na evakuacijo, imajo pa tudi mnogo zaklonišč. Vojna industrija je oslonjena na podzemna zaklonišča, pa tudi druga pomembnejša podjetja in energetska viri so že sedaj v dobro zavarovanih kavernah.

Orožje je čedalje dražje

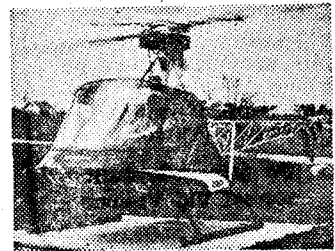
Pred dvajsetimi leti je lovsko letalo F-84 ali F-86 stalo približno milijon dolarjev, medtem ko sodobni prestrežalci F-104G »Starfighter« stanejo po 2.200.000 dolarjev, ameriški prestrežalec »phantom«, ki ga uporabljajo tudi v Južnem Vietnamu, pa celo 5.000.000 dolarjev.

Ameriški tanki M-47 (z njimi je še vedno oborožena italijanska vojska) so stali po 109.000 dolarjev. Mnogo sodobnejši nemški tank »leopard« stane 250.000, najnovejši ameriško-zahodnonemški tank T-70 pa bo stal kar 650.000 dolarjev.

Rakete tudi niso prav poceni. Protitankovska raketa »cobra« je še najcenejša, saj stane »le« 520 dolarjev; precej dražja je SS-11 (1200 dolarjev), najdražja pa vse-kakor »shillelagh«, ki stane 3750 dolarjev. Povrh vsega je treba še vedeti, da so vskladiščene rakete uporabne le pet let.

Helikopter za 16.700 dolarjev

Dvosedelni helikopter, ki ga vidimo na sliki in ki je izdelek ameriške Scheutow Helicopter Corpo-

ration, se od drugih helikopterjev te kategorije odlikuje predvsem po tem, da je skoraj polovico cenejši. Stane le 16.700 dolarjev. Omenjena tovarna bo v prihodnjem letu izdelovala povprečno po 33 helikopterjev te vrste mesečno.

Proti hrupu in pokom nadzvočnih letal

Znano je, koliko nepriliko utegnejo nad naseljenimi območji povzročiti eksplozije, ki nastajajo, ko letala prebijajo zvočni zid. Brali smo že o škodi in sodnih procesih, sedaj pa je videti, da bodo ta problem vendarle odstranili z dnevnega reda. Raziskovalci v ameriških laboratorijih so ugotovili tole: razelektritev v zraku pred letalom, ki je pred tem, da prebije zvočni zid, zmanjšuje silovitost eksplozije, je, povzroča pa še zračni upor. S tem se zmanjša tudi potrošnja goriva. Naelektritev zračnih molekul pred nosom letala povzroči, da se molekule umikajo in se nato gladko prelivajo okrog letala. Zavoljo tega ni nevarnosti, da bi se zrak pred letalom zgostil in kopičil ter tako ustvarjal udarni val s poki. Tako elektronični spet pomaga pri premagovanju nevarnosti in škodljivih dogajanj, ki nastajajo pri nadzvočnih poletih.

Direktor uprave za raziskovanje in tehnični razvoj v Pentagonu dr. John Foster ml. je pred kratkim v zaupnem poročilu v ameriškem kongresu izjavil, da so v zadnjem proračunskem letu za preizkušanje in izdelavo novih vrst orožja in opreme, namenjene za vojskovanje v Vietnamu, porabili pol milijarde dolarjev.

Nove vrste orožja za Vietnam

V ameriškem tisku so objavili izvlečke iz tega poročila, ki ga je tudi vojaška cenzura odobrila. Poudarjajo pa pri tem, da vsa nova orožja še preizkušajo in da ni mogoče dobiti podatkov, kdaj jih bodo začeli uporabljati v Vietnamu.

Hidrorelna havbica s kalibrom 105 mm bi bila podobna velikemu mitraljezu. Morala pa bo biti tako lahka, da bi jo v zračno desantnih operacijah lahko prenašali tudi majhni helikopterji.

Novo bojno vozilo naj bi bilo nekakšna kombinacija transporterja in tanka. Oboroženo bi bilo z raketami, obdano pa z jeklenimi ploščami. To naj bi bil pravzaprav nov tip transporterja za pehotno desantno, vozil pa bi lahko tudi prek zemljišča, ki ga celo tank ne more obvladati.

Novo zračno vozilo naj bi združevalo dobre lastnosti letala in helikopterja. Dvigalo bi se navpično in bi iz skladišč na obali na bojišče prenašalo težke

ke tovore. Nadomestilo pa naj bi transportno letalo C-130.

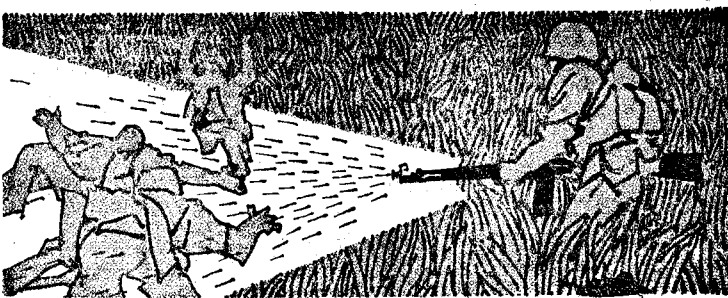
Artillerijske granate z raketnim pogonom bodo prav tako natančne kot klasične zadele cilij, letele pa bodo dlje.

Oklepni helikopter-transporter preizkušajo v dveh inačicah. Prva je namenjena za prevoz pehotne desetine s celotno oborožitvijo in opremo, druga pa za prevoz pehotnega voda. Helikopterji te vrste so obdani z jeklenimi ploščami in zato varni pred obstreljevanjem s pehotnim orožjem s tal.

Radarski za odkrivanje minometov delujejo tako, da spremljajo polet izstreljene mine in s pomočjo »elektronskih možganov« ugotovijo, od kod je bila izstreljena.

Novo lahko terensko vozilo z nosilnostjo 1250 kg bo lahko vozilo po cestah in zunaj njih. Grajeno pa bo tako trdno, da bo vzdržalo v obratovanju dvajset let.

Radijske postaje s številčnico so zelo majhne oddajno-sprejemne naprave, ki vzpostavljajo zvezo s številčkami, ko je to pri

telefonu. Menijo, da bodo radijske postaje te vrste uporabljale enote v sestavi divizije.

Z izpopolnjenimi desantnimi ladjami bodo lahko brez vsake tuje pomoči prevažali kompletne bojne enote — mostove, oborožitve, vozila in helikopterje — in jih izkrcevali.

»Zračni vohiljač« je helikopter z vgrajeno napravo, ki po vonju odkriva prisotnost ljudi na tleh. Te naprave pa so tako napravljen, da je mogoče svoje vojske razlikovati od sovražnikovih.

Jeklene puščice bodo kar v snopu streljali iz majhne puške,

ne da bi bilo slišati kak pok. Puščice bodo imele veliko hitrost in zato bodo v boju iz neposredne bližine zelo učinkovite.

Naprava za reševanje pilota je ključna na žici, pritrjena za letalo, s katero je mogoče zgrabiti padalo pilota, ki mora izskočiti iz poškodovanega letala. S to napravo je mogoče ponesrečenega pilota potegniti v letalo, ki ga rešuje.

Helikopter-topničarka je helikopter bodočnosti. Letel naj bi s hitrostjo 370 km na uro, oborožen pa naj bi bil z različnimi raketami in avtomatskimi topovi.

Žarometi »firefly« za helikopterje

Američani v Južnem Vietnamu imajo na helikopterjih vgrajene

močne žaromete, s katerimi naj bi ponoči ovirali enote narodnoosvobodilne vojske med njihovimi pohodmi. Gre za sedem žarometov na vsakem helikopterju. So pa tako močni, da iz višine 240 do 300 m lahko osvetle prostor, ki po velikosti ustreza nogometnemu igrišču. Vendar je mogoče širino svetlobnega snopa in s tem velikost osvetljenega prostora spreminjati. Žarometi so teški dobrih osem kg, trošijo pa le 3130 vatov električne energije. Pri tem nastaja za milijon svetlobnih žarkov. Žarometi so priključeni na akumulator, ki jim omogoča več kot polurno neprekinjeno delovanje.

Udeležencem spominske svečanosti na Rabu

Naročila za fotografije sprejemam do 10. oktobra!

FRANC KOVAČIČ

Zalog 167, p. Ljubljana-Polje

Vabilo

Vabimo vse borce XVI. SNOB »Janka Premrla-Vojka«, artilerije IX. korpusa, osebe in ranjence SVPB »Franja« in SVPB »Pavla« ter osebe Partizanske tiskarne »Slovenija« na partizansko srečanje in slavnostno podelitev domicila navedenim enotam, ki bo v nedeljo, 29. septembra 1968, ob 10. uri v Cerknem.

Posebnih vabil ne bo.

Pripravljalni odbor domicilnih enot

Kombinat »MLINOTEST« Ajdovščina

Izdeluje prvovrstne testenine, jajčne in navadne, v zelo širokem asortimentu

Potrošniki — prepričajte se o izredno dobri kakovosti naših testenin.

FOTOGRAFIJA Z VPRAŠAJEM?

Tovariš Grigorij Žiljaev nam je sporočil, da je slika z vprašajem, ki smo jo objavili v letošnji 33. številki, nastala v prvi polovici aprila 1945 v gozdu pri naselju Rovenovše ob poti z Vojskega v Idrijo. Na fotografiji je skupina borcev »ruskega bataljona« iz Gradnikove brigade. Prepoznal je sanitetnega referenta tega bataljona Germana Malova. — Bralce prosimo za pojasnilo tudi današnje fotografije.

Borbena pot artilerijskih

sanitna divizija. Ko so 8. septembra 1943 britanske enote naglo napredovale proti Catanzaru in Cosenzi, je prišlo sporočilo o brezopojni vojaški kapitulaciji Italije. Italijanska vojska na jugu je zaustavila sovražnost, njena mornarica pa je izplula iz Taranta in se predala zaveznikom. Takoj zatem je britanska armada zasedla Taranto in 27. septembra veliko letališče v bližini Foggie. 1. oktobra je 5. ameriška armada zasedla Neapelj. Tako je bil osvobojen večji del južne Italije. Na vsem tem ozemlju se je zdaj močno okrepilo narodnoosvobodilno gibanje tisočev interniranih primorskih Slovencev, istrskih Hrvatov in pa Jugoslovancev iz predvojne Jugoslavije, ki jih je fašistični okupator prav tako nasilno odpeljal iz domovine. Vsa ta množica se je začela postopoma osvobodjati. Povsem spontano je v njej vzklikla želja, da se čim prej vključi v boj proti nacifašistični vojski, ki še ni bila poražena. V velikem taborišču v Carbonari pri Bariju, v katerem se je v pletih dveh mesecev zbralo več tisoč Jugoslovancev in med njimi mnogo primorcev in Istranov, se je moral vsa ta, sicer dobro organizirana množica naših ljudi, spopasti s težkimi nalogami: iz vodstva taborišča so morali odstraniti vse četnike, katere so bili postavili Angličani; organizirali so kulturno in politično živ-

ljenje v taborišču; ustanovili Prvo brigado; izvedli plebiscit in naposled pridobili posebno partizansko taborišče v Gravini. Pri reorganizaciji Prve brigade, kavac je iz štirih bataljonov nastala

brigada s šestimi bataljoni, so bili izločeni 503 borci, ki so bili razporejeni v nove mornariške in še zlasti artilerijske enote. Množičen dotok borcev prekomorcev v artilerijske enote pa beležimo novembra in decembra 1943 ob ponovni reorganizaciji Prve in Druge prekomorske brigade. Nato je pozimi 1943/44 sedla mogočna razvojna pot omenjenih enot, ki je dosegla petdeset baterij z višjimi in nižjimi štabi ter potrebnimi delavnicami in skladišči municije.

Ob nemški zasedbi Dalmacije in zavzetju celotne obale in vseh srednjedalmatinskih otokov — razen otoka Visa, se je vsa artilerija koncentrirala na otok Vis, Decembra 1943 je bil ustanovljen tudi štab artilerije pod vodstvom Karla Levčnika, ki je tja dospel iz Slovenije. Na otoku Visu so bile baterije in posamezni topovi na položajih nad zalivom Zrakavac in nad Stončico. Medtem so začeli pošiljati iz Italije angleške 40 mm, nekaj pozneje pa tudi 57 mm protitankovske topove ter italijanske protiletalske topove Breda in Scotti.

Obramba in utrjevanje dela so potekala dan in noč, čeprav se ni bilo odločeno, ali bomo otok branili ali ga zapustili. 20. januarja 1944 je vrhovni komandant tov. Tito določil za obrambo Visa tri brigade. Ukazal je postaviti mine in ovire, obenem pa naročil, da je treba zahtevati od zaveznikov pomoč v artileriji.

le posadke protitankovskih topov na bateriji v mestu Vis, protiletalskih topov pa v Poselju. Takrat je bil otok Vis razdeljen na tri artilerijske sektorje s sedeži v mestih Vis, Rukavac in Komiza. Prvi tečaj za bodoče instruktore se je pričel 11. januarja 1944. Nato so se začeli tečaji za oficirje, posadke, komandirje in vodnike protitankovskih topov. V prvih mesecih leta 1944 so bili na otoku Visu ustanovljeni havbični, planinski in protitankovski divizion.

Zaradi naglega razvoja artilerije je nenehno primanjkovalo artileristov. V začetku marca 1944 je 3. prekomorska brigada s svojimi artileristi, tehniki in mehaniki strokovno izpopolnila artilerijske enote, zlasti planinski divizion. Takoj nato je prišla iz Italije skupina 153, med tamkajšnjimi primorskimi Slovenci izbranih artileristov. Prispele so tudi ves material za tri planinske baterije s celotno opremo in mulami. Mule so v začetku povzročale nešteto preglavic. Večidel so bile zapletene na Siciliji. Bile so divje in neubogljive. Pod nadzorstvom veterinarja so jih večji in izkušeni mulovodci učili od hoje v koloni do tovarjenja ter vkrcavanja in izkrcavanja na ladje.

Vsem enotam na Visu je bilo ukazano, naj z napadi na posamezna važna sovražnikova oporišča na otokih razkroje obrambo, mo ovira-

jo pomorsko pot ob obali ter ga prisilijo, da bo pritegnil k obali več svojih sil, s tem pa olajšajo dejavnost naših enot na kopnem.

22. aprila je okrepljena 1. baterija 1. planinskega divizona priplu-

la z ostalim konvojem na Korčulo. Na prvi dan akcije je baterija obstreljevala sovražnikovo oporišča v Blatu ter bližnji okolici.

Naslednjega dne je baterija obstreljevala sovražnikovo oporišče sv. Vid, kjer so se Nemci utrli v hišah, s protitankovskimi topovi, ter cerkvici Gospe od zdravila in okrog nje. Ko je baterija izstrelila nad 160 granat, je pehota na juriš zavzela vsa oporišča in osvobodila Blato, pri tem je zaplenila baterijo s štirimi planinskimi topovi kalibra 75 mm, dva protitankovska topova 50 mm, dva protitankovska topa 28 mm, mnogo municije in pet vlačilcev. (Nemci so imeli 297 mrtvih in 450 ujetih.) Ob vrnitvi na Vis, 25. aprila so jih obiskala sovražnikova letala in bombardirala Komizo. Na otoku Visu so se artilerijske enote še naprej, podnevi in ponoči, urile in dopoljevale z novimi borci, ki so prihajali čez morje. Začeli so se razni tečaji in skoraj ni bilo dneva, da ne bi imele baterije strelskih vaj ali divizionir medsebojno tekmovanje v streljanju. Obenem pa so potekale priprave za prihodnje desante, tokrat na otok Solto in pozneje na otok Brač.

10. maja 1944 se je okrepljena 2. baterija 1. planinskega divizona izkrcala na Solto. Naloga artilerije je bila podpreti napad pehote. Čeprav naloga ni bila popolnoma opravil-

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

»ZADOŠČENJE« PO TRIINDVAJSETH LETIH

»BI TUDI DANES OBSODILI KOMANDANTA SCHELLERJA?« »DA!«

(Nadaljevanje in konec)

Nemški oficir Scheller bi moral 7. marca 1945 pognati v zrak most čez Ren pri Remagenu. Razstrelivo pa je bilo vlažno in tako so se nepoškodovanega mostu polastili Američani. Ko se je Scheller vrnil v korpusno poveljstvo poročat, ga je izredno vojaško sodišče »zaradi strahopetstva in izdaje« obsodilo na smrtno kazen. Njegova žena pa ga je že zaradi otrok želela rehabilitirati in je dosegla, da je sodišče ponovno obravnavalo to zadevo.

Deželno sodišče, dvaindvajset let kasneje. Staromodna sodna dvorana nekega mračnega mesta na nemškem podeželju.

Senat so sestavljali sodnik, porotnik in tajnik. Klop za obtoženca je prazen. Njegova odsotnost sodnika očitno sploh ne moti. Zanje je komandant Scheller prisoten. Mrtvec je prek svoje vdove Liesel Schellerjeve vložil priziv proti svoji osramotitvi.

Zaslišali so tudi priče: generala Hitzfelda, kapetana Bratkeja in tudi dva izmed treh članov nekdanjega izrednega vojaškega sodišča. To sta bila Penth in Ehrnsperger, medtem ko je Hubner umrl, potem ko je bil 1948. leta obsojen na desetletno prisilno delo, ker je dal ustreliti več »strahopetcev«. Penth je sedaj ravnatelj neke tovarne, Ehrnsperger pa župan svojega mesta. Oba sta se unesla in postala meščana, ki jima ne gre slabo in jima ni kaj očitati, s svojimi bližnjiki pa živita v slogi. Vsi ju spoštljivo nagovarjajo z »gospod generalni direktor« in »gospod župan«. Sorodniki pobitih oficirjev so ju že nekajkrat obtoževali, vendar sta se vselej srečno izlekla.

Pred njima stoji gospa Schellerjeva vzravnavna, pričakuje in brez sovraštva, vendar s strahom... Dosegla je, da so sodni postopek proti njenemu možu obnovili in to je zadnja njena obveznost do moža, katerega lik počasi uhaja tudi iz njenega spomina. Sedaj je drugič poročena, njeni otroci pa so tudi že godni za vojaško suknjo...

Odvetnik gospe Schellerjeve ne obtožuje za »uboj«, temveč se poteguje le za čast. Prihaja z novimi dokazi in spodbija za-

konitost izrednega sodišča. Senat deželnega sodišča posluša in ocenjuje. Znašel se je v zmagi, zakaj zakonitosti izrednega sodišča neče pobijati, pa tudi ne pošilja komandanta Schellerja nazaj med strahopetce. Zato išče tretjo pot.

Našel jo je v praznini. Nihče ni kriv! Remagenskega mostu ni bilo! Senat je razveljavil smrtno obsodbo in Schellerjeva čast je bila s tem rešena. Kar pa zadeva dveh sodnikov, ki so ju bili vzmernirili, sta spet mirno odšla, da bi se lahko posvetila novim nalogam.

»Mar bi danes, ko ste zvedeli za te nove podatke, spet obsodili Schellerja na smrt?« so vprašali sodnika Pentha. Ta je odgovoril brez oklevanja in rezko, ko da bi usekal s koro- bačem: »Ja.«

Stiriindvajsetletni Gerd in triindvajsetletni Hans-Jürgen, sinova komandanta Schellerja, ne bosta nikoli oficirja. Ta poklic se jima je priskutil in sovratiča orožje. Z mrtvaškim prtom ogrnjenih stebrov mostu ne bosta nikoli pozabila.

Naj še povemo, kaj se je zgodilo s tem slovitim mostom, ki ga z dinamitom ni bilo mogoče zrušiti? Nemško letalstvo je usmerilo nanj vrsto napa-

dov, da bi ga uničilo. To je trajalo teden dni, od 7. do 15. marca. Zaman. Čezenj je na nasprotno stran Rena prešla vsa 1. ameriška armada.

Toda 17. marca ob treh popoldne se je most nenadoma sam od sebe podrl, ne da bi mogel kdo pojasniti, kako je do tega prišlo. Ta znameniti most čez Ren je bil kriv za firerjevo besnilo, za nečastno smrt štirih oficirjev in za uničenje njihovih družin, medtem ko je Američanom poklonil nekaj dni do zmage. To je zadostovalo in po vsem tem je most lahko mirno izginil v valovih. To je bilo prav tako, kot da bi se bogovi norčevali iz ljudi.

Kdor gradi varčuje, če kupuje vse pri GRAMEXU

GRAMEX NUDI ZA NAKUP

1.000.000 SD

KREDITA BREZ POROKOV

Za nakup zlasti priporočamo: prvovrstno salonično krilino »Anhevo« kvaliteten vrsto cimenta Trbovle - Anhevo - timaz - betonsko železo - na željo krivilno po načrtih - bogat sortiment keramike - sanitarij - vse vrste apna - vrata, okna, garažna vrata, parket, CARIL in drune obloge - vse vrste opečnih izdelkov - okensko steklo in drug gradbeni material

Informacije za potrošniški kredit dajte prodajni oddelku, Kurilniška 10, tel. 310-140 in 312-651

IZKORISTITE UGODEN NAKUP!

KEMIČNA TOVARNA PODNART

SPECIALIZIRANA TOVARNA KEMIKAJIJ ZA POVRŠINSKO ZAŠČITO KOVIN IN KEMIKAJIJ ZA LABORATORIJE

proizvaja

KEMIKAJIJE IN PREPARATE

- ZA GALVANOTEHNIKO
- FOSFATIRANJE
- BARVANJE KOVIN

za vse namene in zahteve sodobne površinske zaščite, za uporabo v enostavnih, polavtomatskih in avtomatskih napravah

LABORATORIJSKE KEMIKAJIJE

kvalitete pro analysi, purissimum in purum

PRIBOR ZA KONTROLO galvanskih kopeli in odpadnih vod

SERVISNA SLUŽBA — STROKOVNI NASVETI — ANALIZE KOPELI

Petnajst milijard za eno letalo

Avstralska vlada je nameravala kupiti 24 ameriški letal F-111, toda vse kaže, da se je sedaj premislila. Ta letala so namreč izredno draga, povrh vsega pa je njihova sedanja cena triletna, kot je bila pred petimi leti. Takrat naj bi Avstralija za vseh 24 letal plačala 121 milijonov dolarjev, sedaj pa Američani zahtevajo za isto število teh letal že 300 milijonov dolarjev ali več kot 15 milijard starih dinarjev za eno samo letalo.

Morda bi se avstralska vlada kljub temu odločila za nakup, če ne bi med preizkušanjem in v Vietnamu ugotovili, da so letala nezanesljiva in da imajo navzlic visoki ceni precej pomanjkljivosti.

na, ker pehota ni zavzela vrha Grachte, so vendar sovražniku prizadejali velike izgube.

20. maja se je končalo šolanje 1. planinskega divizion, ki je bil

vencl, poslala pa jih je baza NOVJ v Barju.

25. maja so Nemci napadli Drvar z namenom, da uničijo VS NOVJ in ujamejo tov. Tita. Treba je bilo razbremeniti enote VS in Nemcem one-

brez tretjega bataljona, ki je ostal na Visu.

Napade pehote so podprle ena naša okrepljena baterija in dve angleški bateriji. Glavni cilji naše artilerije so bili sovražnikova oporišča

kaj Istranov. 20. junija 1944 je prispela iz Afrike v taborišče Gravina skupina skoraj tisoč primorskih Slovencev, ki so bili razporejeni v nove artilerijske enote in se zlasti v protitankovski divizion, ki je po šolanju posadke in oficirjev bil premesčen na Vis.

Od 6. do 11. avgusta 1944 je načelnik art. oddelka VS Karel Levčnik spremljal tovarša Tita na obisku v Caserti in Neaplju. Takrat je naše vodstvo vnovič zahtevalo, naj zavezniki dajo večjo materialno pomoč ter vnovič poudarilo zahtevo, naj vsem našim primorskim Slovencev, ki so bili še vedno na Sardiniji ali nekje v Afriki, omogočijo, da se vključijo v naš boj.

30. avgusta 1944 je bila z odredbo VS ustanovljena art. grupa 8. korpusa, sestavljena iz 1. in 2. planinskega divizion (vsakemu divizionu po tri baterije), in iz protitankovskega divizion (s štirimi baterijami). Takrat sta bila ustanovljena grupa pozicijske artilerije (83 topov raznih kalibrov) ter šolski dopolnilni divizion pri art. šoli VS na Visu. 12. septembra je prispela iz Italije v Komizo na otoku Visu protitankovska baterija s šestimi topovi 57 mm, v kateri so večinoma bili Primorci.

Do druge polovice meseca oktobra 1944 smo dobili topove, pribor in municijo za štiri planinske divizione na tovrni živini, za enega je bil material poslan na Vis, za dva v Dubrovnik in za četrtega v Trogir. Poleg tega sta bila v Gravini dopolnjena dva motorizirana planinska divizion. Tudi protitankovski divizion, ki je imel 36 topov 20 mm (Hispano) je bil sestavljen pretežno iz Primorcev in Istranov, saj se komandant divizion v nekem poročilu pritožuje, da mnogi borci, ki so prišli iz taborišča Gravina, niso dobro znali hrvaščine.

(NADALJEVANJE PRIHODNJO)

Dr. Tone Ferenc:

Narodnoosvobodilni boj na Gorenjskem januarja 1942

Iz dokumentov nekaterih nemških ministrstev je razvidno, da so 26. septembra 1941 res razpravljali o osnutku Hitlerjevega ukaza o priključitvi. Ministrstvo za znanost, vzgojo in izobrazbo je npr. 23. septembra sporočilo šefoma civilne uprave, da ima glede uvedbe prava kot je na nemškem Stajerskem in na Koroškem, pomisleke le v zvezi s poklicnim šolstvom. Zal ne poznamo pripomb drugih ministrstev in ustanov.

Teden dni pred predvideno priključitvijo je notranje ministrstvo 24. septembra obvestilo druga ministrstva in čez dva dni tudi šefa civilne uprave, da bo priključitev šele 1. novembra 1941. Kot vzrok za odložitev priključitve je navedlo »zakonsko-tehnične razloge.«

Ta motivacija bo verjetno držala, ker so v notranjem ministrstvu konec septembra ali v začetku oktobra 1941 sestavili nov osnutek ukaza o priključitvi, v katerem so spremenili tretji člen tako, da bo na slovenskem Stajerskem uvedeno takšno pravo, kot je na nemškem Stajerskem z dnevom priključitve, na Gorenjskem pa bo takšno pravo, kot je na Koroškem, uvedeno nekoliko kasneje. 13. oktobra pa so to spet spremenili tako, da bo v obeh pokrajinah uvedeno pravo z dnevom priključitve. Ni znano, zakaj so dvakrat spremenili določbe v osnutku ukaza o priključitvi, ki naj bi ga podpisal Hitler, in zakaj so vprašanju, ali naj na Gorenjskem uvedejo nemško pravo o b ali p o priključitvi, posvečali takšno pozornost. Problem je bil torej Gorenjska in menim, da ne bo držala trditev dr. Mikuža, da je odložitev priključitve vzrok ponovna oživetje partizanskih akcij na slovenskem Stajerskem, kot ne drži, da bi Gorenjsko nameravali priključiti nekoliko pozneje kot slovensko Stajersko, kar je pomanjkljiva interpretacija izjave dr. Wetzja na štabnih razgovorih v Gradcu 10. oktobra 1941. Menim, da je bil eden temeljnih razlogov za odložitev priključitve res zakonsko-tehničen. Do 1. oktobra notranje ministrstvo še ni bilo pripravilo osnutka izvršilne odredbe k Hitlerjevemu odloku o priključitvi. Razposlalo ga je šele 3. oktobra. Kot vidimo iz pripomb nemškega ministra za prehrano in kmetijstvo z dne 15. oktobra 1941, so imeli več tehničnih pripomb k osnutku izvršilne odredbe k Hitlerjevemu ukazu o priključitvi, ki naj bi jo izdal notranji minister. Zlasti jim je bilo nerazumljivo določilo o nedotakljivosti dotedanjih ukrepov državnega komisarja za utrjevanje nemstva po uvedbi nemškega prava. Kaže, da so imele razne ustanove svoje pripombe tudi k osnutku odredbe o ureditvi državljanstva na slovenskem Stajerskem in na Gorenjskem, kajti tudi to odredbo je ministrski svet za državno obrambo izdal šele 14. oktobra 1941, tj. po prvem roku za priključitev.

Po tem datumu sta šefa civilne uprave začela pripravljati svečano priključitev. Za slovensko Stajersko naj bi jo izvedli v štefanjski dvorani v Gradcu, za Gorenjsko in Mežiško dolino pa v deželni hiši v Celovcu. Osrednja točka svečanosti naj bi bili poročili šefov civilne uprave o izpolnjevanju Hitlerjevega naročila o ponemčenju obeh dežel. Tedaj ju je državna pisarna v Berlinu 27. oktobra 1941 telegrafsko obvestila, da se priključitev ponovno odlaga, to pot za nedoločen čas. Tudi to odložitev so motivirali z zakonsko-tehničnimi razlogi. Notranje ministrstvo pa je druge ustanove obvestilo o odložitvi šele 31. oktobra 1941. Dr. Mikuž za to odložitev išče vzrok v napadu Stajerskega bataljona na Soštanj 7. oktobra 1941 in v pozitivni partizanski aktivnosti na Gorenjskem po koncentraciji Gorenjskega bataljona. Če je odložitev priključitve vzrok pozitivna partizanska aktivnost, menim, da je treba pri razmerah na slovenskem Stajerskem upoštevati še več partizanskih napadov in bojov in ne samo napad Stajerskega bataljona na Soštanj. Okrožnice notranjega ministrstva, izdane v zvezi s pripravo aktov o priključitvi, namreč še tudi po tem napadu in tudi še po napadu Gorenjskega bataljona na Nemčovo žago v Lancovem pri Radovljici predvidevajo priključitev 1. novembra 1941. Pač pa bi lahko telegrafsko sporočilo iz Berlina dne 27. oktobra, da priključitve ne bo, kazalo na to, da je Hitler sklenil odložiti priključitev dva dni po napadu Stajerskega bataljona na grad Štrosnek pri Gomilskem, kjer so imeli Nemci več žrtev kot v Soštanju, in dan po znameniti bitki tega bataljona na Čredi. In šele 31. oktobra 1941 je notranji minister obvestil druga ministrstva: »Po pravkar prejetem sporočilu gospoda ministra in šefa državne pisarne je računati s tem, da bomo šele pozneje izvedli priključitev osvobodjenih območij Spodnje Stajerske, Koroške in Kranjske k nemškemu rajhu.«

Kaže, da tedaj nacisti na slovenskem Stajerskem še niso računali s kakšno daljšo odložitvijo priključitve, saj je vladni predsednik za Stajersko dr. Otto Müller-Haccius na štabnih razgovorih v Mariboru 29. oktobra 1941 govoril: »Priključitev 1. XI. 1941 še ne more biti. Vzroki so zakonsko-tehnični, zlasti se zato, ker je treba priključitev obeh pokrajin izvesti hkrati. Nekakšno olajšanje je nastopilo potem, ko je padla carinska meja nasproti staremu rajhu. Šef civilne uprave razmišlja, da bi prenesel svoj sedež v Gradec in da bi od tam vodil upravo. To naj bi se zgodilo tedaj, če bi civilna uprava trajala še dalj časa.« Dokončen čas priključitve bo določen v prihodnjem mesecu. Čeprav v prvi polovici novembra glede priključitve niso v Berlinu določili nič novega, je šef civilne uprave za Spodnje Stajersko vendarle sredi novembra premedil svoj sedež v Gradcu. Tudi na štabnih razgovorih v Gradcu 28. novembra dr. Müller-Haccius ni vedel povedati nič novega. Dejal je le: »O priključitvi ni mogoče povedati nič novega. Koroška pokrajina je sedaj dobila novega gaulterja. Sedaj so prav gotovo dani vsi krajevni pogoji za priključitev, če temu ne nasprotujejo drugi pomembni vzroki s strani Berlina.« Iz te izjave bi lahko sklepali, da novembra ni bilo priključitve zato, ker je tedaj prišlo do spremembe v vodstvu Koroške in tudi Gorenjske. Hitler je namreč končno 18. novembra 1941 imenoval dr. Friedricha Rainerja za koroškega gaulterja NSDAP, dne 23. novembra 1941 pa še za šefa civilne uprave za Gorenjsko.

159 Dopis ministrstva za znanost, vzgojo in izobrazbo šefoma civilne uprave za Sp. Stajersko in Gorenjsko 23. 9. 1941, DZA, fond REM, BD.617/6. Odgovor šefa civilne uprave za Sp. Stajersko 29. 9. 1941, prav tam.

160 Gradivo XI. procesa pred ameriškim vojaškim sodiščem v Nürnbergu, dok. NG-4635; okrožnica šefa civilne uprave za Sp. Stajersko 27. 9. 1941, arhiv MNOM.

161 Mikuž: Ali je NOB preprečila priključitev? Str. 762. Dr. Wetz je namreč povedal: »Prav rajha bo v Spodnji Stajerski uvedeno s priključitvijo, na Koroškem (beri: Gorenjskem — op. T. F.) pa bo uvedeno pozneje.« Torej gre za različen rok uvedbe nemškega prava in ne za različen rok priključitve.

162 Osnutek izvršilne odredbe je za slovensko Stajersko sestavil šef civilne uprave, vendar samo za to pokrajino, in kaže, da je notranje ministrstvo ni poslalo drugim ustanovam, da bi jo obravnavalo.

163 Dopis ministrstva za prehrano in kmetijstvo notranjemu ministrstvu 15. 10. 1941, DZA, fond RH, Bd. 1969.

164 Reichsgesetzblatt I, str. 684; Verordnungs- und Amtsblatt des Chefs der Zivilverwaltung in der Untersteiermark 21. 3. 1942.

165 Poročilo vodje podružnice drž. prop. urada NSDAP za Koroško na Bledu Otharja Webra 27. 10. 1941, arhiv IZDG, I. 1003.

166 Sporočilo notranjega ministrstva 31. 10. 1941, DZA, fond RH, Bd. 1969; sporočilo OKW 7. 11. 1941, NAW, T-77, navitek 884; zapisnik štabnih razgovorov v Mariboru 29. 10. 1941, arhiv MNOM; Mikuž: Ali je NOB preprečila priključitev? Str. 764-765.

167 Mikuž: Ali je NOB preprečila priključitev? Str. 763.

168 Sporočilo notr. ministrstva 31. 10. 1941, DZA, fond RH, Bd. 1969.

169 Zapisnik štabnih razgovorov v Mariboru 29. 10. 1941, arhiv MNOM.

170 Zapisnik štabnih razgovorov v Gradcu 28. 11. 1941, arhiv MNOM.

171 Hitlerjev ukaz 23. 11. 1941, DZA, fond RH, Bd. 1969, NAW, T-77, navitek 884; Hitlerjev ukaz 18. 11. 1941, NAW, T-580, navitek 22.

(NADALJEVANJE)

prekomorskih enot

vklučen v neposredno obrambo otoka. Medtem je prispel vse material z mulami za 2. planinski divizion. Urjenje divizion se je začelo 27. maja 1944, končalo pa konec junija. Posadke topov, mulovodci, telefonisti, radiotelegrafisti in izvidniki so bili večidel primorski Slo-

mogočiti, da bi z močnejšimi silami posegli v boj v smeri ujmanja VS. Zaradi tega je bilo 26. divizionu ukazano, naj takoj izvrši desant na otok Brač, ki je bil takrat za Nemce najpomembnejši. Akcijo so izpeljali skupaj z zavezniki. V akciji je sodelovala tudi 3. prekomorska brigada,

in taborišča severnozahodno od kote 542. Sovražnikovi položaji so bili močno minirani, zemljišče pred njim pa tako temeljito očiščeno in izravnano, da naši borci niso imeli med približevanjem nobenega kritja.

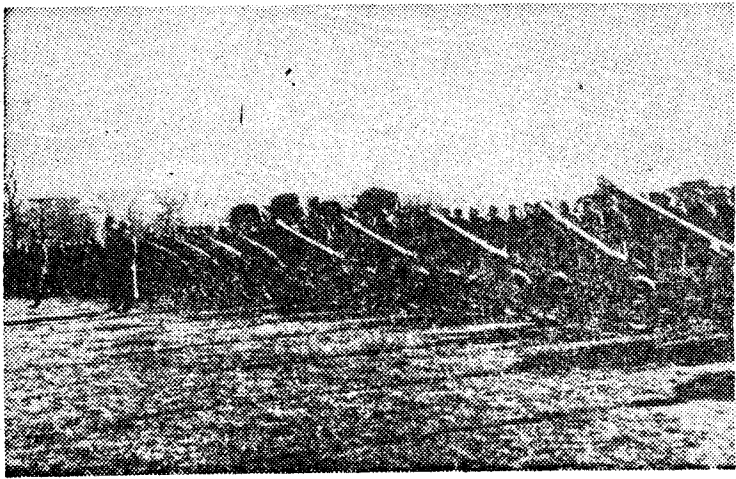
3. junija zvečer so komandosi napadli skupaj z našimi borci kote 622, 648 in 542. Napad ni popolnoma uspel, ker so se morali ustaviti zaradi goste položnih min in žičnih ovir. Komandosi pa so povrh tega imeli še velike izgube, celo njihovega komandanta so Nemci ujeli.

Naša baterija je zelo uspešno tolkla sovražnikove položaje artilerije ter s protitankovskimi topovi rušila bunkerje.

Namen akcije na Braču je bil v glavnem dosežen. Sovražnik ni bil popolnoma uničen, imel pa je hude izgube in v njegovih enotah na kopnem je nastala velika zmeda. Ze dan po odhodu naših čet se je na Braču izkrcalo 1500 nemških vojakov. Nemci zaradi položaja na Braču niso mogli niti misliti na to, da bi priregnili večje sile za napad na enote, zbrane okoli Vrhovnega štaba NOVJ.

Ob prihodu tov. Tita na otok Vis prve dni junija 1944 je bila močno okrepljena protiletalska obramba, posebno okrog Titove špilje.

2. junija 1944 se je na Vis izkrcala tudi 1. protiletalska četa, ustanovljena v Diso-Castro, dne 26. aprila 1944. V četi so bili Primorci in ne-

*Zaupajte nam
svoje denarne
posle, opravimo
jih hitro,
natančno in
zaupno pod
najugodnejšimi
pogoji*

- Sprejemamo navadne hranilne vloge in jih obrestujemo po 6,25 %
- Sprejemamo vezane hranilne vloge na odpovedni rok in jih obrestujemo od 7 do 8 %
- Zbiramo sredstva občanov in delovnih organizacij ločeno in združeno za stanovanjsko graditev
- Dajemo posojila za nakup, graditev in dograditev ter obnovo stanovanj, komunalnih naprav, garaž in počitniških hišic
- Dajemo posojila kmetijskim varčevalcem
- Dajemo posojila občanom
- Odkupujemo tuja plačilna sredstva
- Prodajamo tuje valute, čeke in kreditna pisma za službena, privatna in turistična potovanja (provizija 0,5 %)
- Odpiramo osebne devizne račune in jih obrestujemo od 6,25 % do 8 %, od tega 4 % do 6 % v devizah — posle opravljamo brezplačno
- Odpiramo žiro račune občanom

KREDITNA BANKA IN HRANILNICA LJUBLJANA

posluje za stranke:

- Osrednja poslovna enota, Šubičeva 2 in Mestna hranilnica ljubljanska vsak dan, razen sobote, od 7.30 do 18. ure neprekinjeno.
 - Vse druge poslovne enote pa:
 - v ponedeljek in sredo od 7.30 do 16. ure neprekinjeno,
 - v torek, četrtek in petek od 7.30 do 12. ure
- Ob sobotah poslujejo s hranilnimi vlogami Kreditne banke in hranilnice Ljubljana vse pošte v Sloveniji.

SAP
LJUBLJANA

ODDELEK ZA TURIZEM,
TITOVA 38

Poslovalnice: Ljubljana, Zagreb, Brežice, Krško, Trbovlje, Idrija in Cerknica

*Vabimo vas
na jesenske izlete*

V ZRN bomo potovali 27. septembra t. l.

MUNCHEN

Veliko prireditev Oktoberfest in tehnične dosežke znanega bavarskega mesta si bomo ogledali v 4 dneh. Na povratku pa bomo videli še Salzburg, Grossglockner in Koroško.

AVSTRIJO — ŠVICO in ITALIJO

bomo prepotovali 28. septembra na 8-dnevno potovanje: Cortina, Bolzano, Innsbruck, Liechtenstein, Zürich, Luzern, Bern, Lausanne, Torino, Milano, Genova, La Spezia, Pisa, Firenze, Bologna, Padova in Trst. Na celotni trasi boste pod vodstvom strokovnega voditelja videli kulturne in zgodovinske spomenike in tehnične dosežke večjih mest teh držav.

- ZAHTEVAJTE PROGRAME ZA POSAMEZNA POTOVANJA.
- ZANIMAJTE SE ZA NAČIN OBROČNEGA ODPLAČEVANJA.
- ZNIZUJEMO CENO NA OSEBO ZA SKUPINSKA POTOVANJA.
- PREPRICAJTE SE O KVALITETI NASIH POTOVANJ.

SAP — LJUBLJANA
Titova 38, tel. 314-922

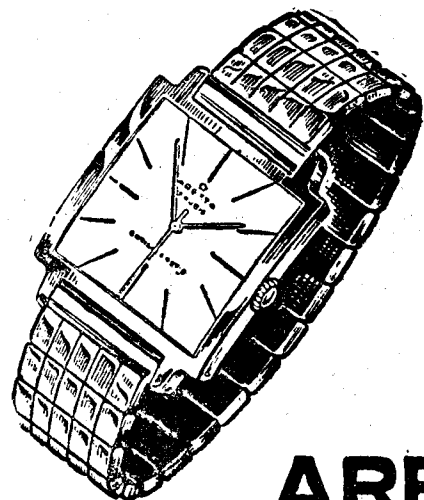

PRESKRBUJE INDUSTRIJO IN DRUGE POTROŠNIKE Z GUMI-AZBESTNIMI TESNILNIMI PLOŠČAMI RAZLIČNIH KVALITET IN NAMENOM UPORABE:

- TESNIT 10, TESNIT 25, TESNIT 100, TESNIT KEMIT, TESNIT SOLVENIT, TESNIT UNIT IN TESNIT ARMIT (STEVILKE POMENIJO ATMOSFERE PRITISKA).

Dolgoletna tradicija v izdelavi slojastih plastičnih mas — laminatov: izoteksta po DIN 7735, kvalitete HgWG in HgWF ter izocartov po DIN 7735 kvalitete Hp I, Hp II, Hp III, Hp IV.

Kooperacija z industrijo motorjev in motornih vozil ter strojev za gradbeništvo.

★
ARETTA

KUPUJTE SAMO URADNO KONTROLIRANE
ZLATE IZDELKE

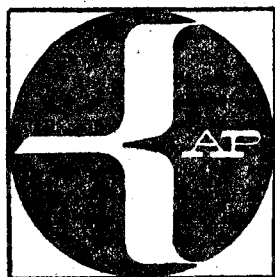
GENERALNO SVICARSKO ZASTOPSTVO
TRST, Piazza St. Antonio Nuovo 4/I-II

- NUDI PO SVETOVNIH KONKURENČNIH CENAH NAJVEČJO IZBIRO ZLATEGA NAKITA V EVROPI iz 14, 18 in 22-karatnega uradno KONTROLIRANEGA zlata. PRODAJA S POSEBNO GARANCIJO!
- NA ZALOGI VEDNO PREKO 600 MODELOV UR DARWIL in ARETTA

Ure znamke Darwil in Aretta lahko nabavite tudi v specializiranih trgovinah in veleblagovnicah v Jugoslaviji.

SERVISI za vzdrževanje so organizirani v vseh večjih mestih v Jugoslaviji.

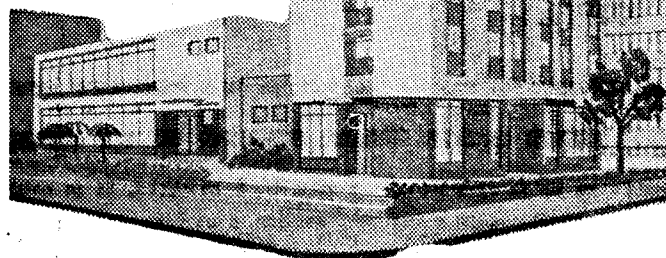
TURIST AGENT

AVTOBUSNI PROMET MARIBOR

- ORGANIZIRA vse vrste izletov po Jugoslaviji in v inozemstvo za skupine in posameznike ter prireja izlete za šolsko in drugo mladino s 60-odstotnim popustom
 - REZERVIRA hotelske in privatne sobe za letni oddih in službena potovanja
 - POSREDUJE nabavo potnih listov in vizumov
 - PRODAJA avtobusne vozovnice in letalske vozovnice JAT
 - VZDRŽUJE redne avtobusne proge po Sloveniji in inozemstvu
 - OPRAVLJA menjalno službo in daje vse vrste turističnih informacij
- POSLUŽUJTE SE NASIH USLUG IN ZADOVOLJNI BOSTE!

Gostinsko podjetje
»CENTRAL«
Hotel B kategorije
»DIANA«
Murska Sobota

Kavarna, restavracija, slaščičarna bife, 40 sob. od teh 24 z eno posteljo, s kopalnicami in telefoni

Prvovrstna ciganska godba »BARANJA« igra vsak večer razen ponedeljka. Specialna prekmurska in internacionalna kuhinja. V neosrednji bližini Radenci in Moravske Toplice. Menjalnica, turistično biro v hiši. Obiščite nas.

Nakup avtomobila na jesen in zimo?
Lahka odločitev,
ker je tu **»SAAB«**

Podjetja, trgovski potniki, zdravstvene ustanove, poslovni ljudje!

Z nakupom odličnega švedskega osebnega avtomobila SAAB si boste zagotovili nemoteno delo tudi v zimskem času. To vam jamčijo nadvse zanesljiva lega na cesti, popolna zaščita proti koroziji in smotrna oprema. Mokre, poledene ali soljene ceste, hriboviti in zasneženi tereni niso za SAAB nobena ovira. Nekaj odlik, ki se jih naučimo ceniti predvsem pozimi: — garažiranje na prostem — odlično ogrevanje — posebne šobe za odmrzovanje zadnjega in stranskih oken — zanesljiv vžig v mrzlih jutrih — notranje prezračevanje — posebna zaščita proti soli.

OBIŠČITE NAS, ZAHTEVAJTE PROSPEKTE!

VSE INFORMACIJE: HERMES LJUBLJANA, Mestni trg 25,
tel. 312-955, 315-560

PREDSTAVNIŠTVA: BEOGRAD, Ulica proleterskih brigad 26,
ZAGREB, Draškovičeva 35, tel. 415-221
SARAJEVO, Kralja Tomislava 1, tel. 23-982
SKOPJE, Ul. Nikola Parapunov 5,
tel. 32-146

»SAAB«

SERVISI: LJUBLJANA, ZAGREB,
BEOGRAD, RADOVLJICA,
SARAJEVO, SKOPJE

Hostarjevega Drejca tako vsi poznate in ga ne bom posebej predstavil. Lahko pa povem, in delovni. In ko sem ga onidano srečal, sem se močno začudil.

— Drejc, pa z berglo hodi!
— Ze sem mislil, kako mi bo tožil in tarnal, pa so se mu usta razleza v prešeren smeh. Visoko je dvignil berglo nad glavo in mi zaklical.

— Korl, beži spod nog, jaz hodim po treh!
Da, Hostarjevega Drejca ne zloži ničesar. Glavo proč, če se je Drejc kdaj dobro godilo. V rani mladosti je pastiril po hribih, tri leta pred vojno je prišel v dolino, bil hlapec, fabrikar delavec, rudar. Nikoli ni videl ne očeta in ne matere, tuji ljudje so mu rezali kruh. Težko je reči, kdaj in kje se je v njem nabralo toliko dobre volje, da jo tako rekoč še drugim prodaja. Povsod, kjer je Hostarjev Drejc, je en sam smeh, ena sama židana volja. In zato ga zares spoštujem.

Brž sva stopila v krčmo, se duškala s pivom in Drejc mi je hitro zaupal.

— Veš, v nedeljo me je celo na veselico zaneslo. Ne verjamem? Kar mojo staro vprašaj.

— Je šla zraven?

— Nak. Moja stara ne gre nikamor. Hišo zidava in tako gleda na vsak dinar, da še mene včasih pricvirka. Veš, moja Mara je zlata duša. Pridna ko mravlja. In čedna, da bi jo kar gledal. Res. Če meni ne verjamem, pa dobre sosede vprašaj. Misliš, da bi me katera marala, če me ne bi Mara pobrala? Kje pa, fant! Za dvakratnega invalida se pa res ne tepejo. Mara mi je kar v obraz povedala: Drejc, fejš možak si, pošteniak od glave do pete, če pa si bil v življenju nesrečen, nisi sam kriv. Drejc, zvesta ti bom do groba! O, pa mi bo. Dva čmrlja sva pribirivala, dva cukirčka. Fantka in punčko. Fant, Hostarjev Drejc pa zna, to pa! Na zdravje!

Pijeva. Za trenutek mi obstane pogled na Drejcu. Sama kost in koža, si mislim. Pa se dela korenjaka. Morda je res. Vsaj po značaju, po srcu. Za prijatelja, sotovarisa bi dal tudi zadnji dinar. Še hlače bi slekel. Predobro ga poznam in vem, da je tak. Leto dni je bil v nemški vojski. Ko pa je trinširidesetega prišel na dopust, jo je mahnil v hosto. Kod vse ni hodil! Tudi na Dolenjskem se je tolkel. Petinširidesetega, marca je bilo, jo je skupil v prsi. Tik pod srcem je udarila krogla. Komaj se je izlival. Po vojni se je nekaj časa potikal po dolini in veliko je pil. Mnogi so mu napovedovali konec, pa je Drejc udaril s pestjo po ranjenih prsih in se pridušil: Ne, Drejca ne bo vzel hudič!

In res ga ni. Zaposlil se je v tovarni in nekaj let prav pridno delal. Potem pa je prišla druga nesreča. Vračal se je z dela, ko ga je zbil mercedes z nemško oznako. In tožba se je vlekla in vlekla, da je nazadnje Drejc kratko potegnil. Baj je bil strahovito pijan in je sam

mercedesu nogo podstavil. Spet so mu nekaj procentov invalidnosti priznali. Cutil je, da se mu je zgodila krivica in je spet začel piti. Takega ga je srečala Mara. Vnela se je ljubezen, ki je bila prežeta s skrbjo za skoraj izgubljenega človeka. Ponovno se je zaposlil, delal nekaj let, nato so ga končno upokojili.

Z Maro bi nemara bila zares srečna zakonca, če bi jima dali stanovanje. Pa sta se pomikala iz luknje v luknjo, iz kleti na podstrežje. Saj bi Drejc našel pravico, kot nekdanji borec bi jo našel. V tem oziru je pravi slabič. Ali pa tudi ne. Odveč mu je upogibati glavo in z revmo prepređeno hrbenico. Tudi klobuka ne snema rad. Rad pa na vsakem koraku glasno podudarja.

— Jai smo tovariši v hosti, bodimo prijatelji v miru!

Pred tremi leti je dobil nekaj posojila in z Maro sta začela zidati hišo. Sama sta toliko opako, izkopala temelje, mnogo sta sama postorila. Zdaj, ko živi Hostarjeva družina v človeka dostojnem bivališču, zdaj je naš Drejc spet srečen. Srečen je, ker ima hišo, ker ima pridno ženo,

vse, imajo »mizico pogrni se«. Na, pa jaz nisem tak, da bi jim kaj očital. Naj imajo. Svet mora naprej, zato smo se cufali. Za tistega predsednika vem, da so ga konec štirinširidesetega mobilizirali. Pa je res moral biti pravi lev, da je v šestih mesecih kar pet medalj prisluzil. Jaz imam dve. Pa saj se nisem za kolajne boril, nak, to pa ne.

— Na zdravje, Korl!

— Veš, pa sem se le pritožkel do šanka, tam pa udri po pivu. In še dva konjaka po vrhu in bil sem židane volje kot še nikoli. Kar smejalo se mi je, ko sem šel avtomobile, eden lepši kot drugi. Korl, pa mi povej, ali ni to lepo življenje: hiša, limuzina, denar. In še kritizirajo. Takemu pa bi dal s tole berglo po orgelcah, to pa, da bi mu jo dal. Veš, pečenke si jaz nisem privoščil. Pa tudi tistih boljših pižam ne. O, pižviku sem pa dal vetra, to pa. No, pa tako štoriklam sem in tja in iščem znanca. Pa komaj sem koga ugledal, že se mi je izgubil v množici. Bil sem kar malo naršen, ker mi je padlo v glavo, da se me mogoče nalašč izogi-

pa doma. Vidiš, tudi take stvari se godijo...

Lakar pa zazija.

— Kako? Si jo tudi ti odkuril iz hoste, Drejc?

— Ja, seveda sem jo. Maja petinširidesetega. In sem imel preklemano srečo. En čink pod srcem me je prevrtala krogla. Samo en čink. E, Hostarji se ne damo! Tole, z nogo, pa se je zgodilo leta osemindesetega. Jaz lepo s šihla domov in me podre neka nemška prasicca. S takimle mercedesom kot je tvoj. Res, nič me tako ne glej. In je ta hudič tako dolgo vrtal, da mi je skoraj eno figo plačal. Taki ste, Nemci!

Se bolj odpre usta in bil sem v strahu, da me zlođej ne pogoltno. Nisem zloben, ali teh preklehtih Lakarjev ne morem prepašati. Pa tudi Pepija ne. V hosti mi je skrtil, bolje povedano, ukradel mi je dvajset nabojev. Zakaj, še danes ne vem. Vem pa, da mi jih je izmaknil on, Lakarjev Pepi. In čutil sem, da mi mora nekaj reči. Pa mi je rekel.

— Drejc, jaz nisem Nemec, Slovenec sem. Drejc, zaradi tistih nabojev...

Veselica

ki mu je narodila dva čmrlja. Pri hiši pa še vedno kaj manjka, pokojnina ni previsoka in zato Mara vsak dinar trikrat obrne.

— Ja, veš, v nedeljo pa je sama rekla, je začel. Drejc, Zveza borec ima veselico in je kar prav, da se malo pokažeš med ljudmi. Jaz pa žejem, no, saj poznaš Hostarjev goltanec, taksakšno obleko gor, berglo v roke in hajd na cesto. Madonca, po asfaltu že lep čas nisem berglal in me je kar spodnašalo. Pa kaj še to. Teh preklehtih skatel sem se moral kar naprej izogibati. Avto gor, avto dol. Komaj sem se dobro ustopil: zkl-pip! in spet-zkl! in spet-pip! O, pa toliko, da me ni eden podrl! Z berglo sem mu požugal in sem videl, kako mi je en mulež jezik kazal. Pa kaj bi se jezil, sem si rekel, tak je danes svet, navaditi se ga moram. Ah, jaz pa žejem, da se mi je slina v goltancu vozljala. Pa sem se preklemano potrudil, da sem jo o pravem času primahal. Korl, pijva, koj ti razložim naprej. Na zdravje!

— Na zdravje, Drejc!

— Veš, tri leta že nisem bil zdoma. Ne spravim se, pa amen. Pa sem pri sebi mislil: Bom pa že kakaga znanca srečal, da ga ne bom kar sam po grlu puščal. Res, jaz pridem. Berglam po cesti, da je bergla kar poskakovala. Naš predsednik je imel guč, drl se je, da so mu žile na vratu nabrekli. Veš, on strašno rad govori, drugače pa ima roke k sebi obrnjene. E, strici znajo. Pet kolajn je imel na prsih in so kar poskakovale, ko je udarjal po leseni prični.

— Tovariši, naša skrb in dolžnost so preživeli borci, ki so se tolkli in prelivali kri za to, kar danes imamo!

— Živel govornik! sem se zadril, da me je našminkana dama strašno grdo pogledala. Jaz pa tega predsednika dobro poznam. Najprej sebi, potem pa vsej zlahti je priboril nič koliko. Imajo priznanje dvojne dobe, imajo lepe penzije, imajo vile in vikende na morju, imajo

bajo. Pište me v kapo! sem si rekel in se poknil na klop in tam tudi obsedel. Pa privrši ena strašno široka limuzina. Lep črn mercedes. Ta je pa sigurno »višja glava«, sem si mislil. In res se izklobaca eleganten gospod, za njim pa še bolj elegantna gospa in trije čmrlji. Jaz gledam, gledam in opazim, da tale gospod nekam nerodno štoriklja. In si mislim: invalid kakor jaz. Pa se mi usta, kar sama odpro. Šment, ti si ja Lakarjev Pepi! Ah, tebe pa poznam. Pa tudi ti mene poznas. Res se je obrnil proti meni, potem pa se je nenadoma obrnil k drugi mizi. In je bilo rokovanja. Pepi pa je naročal, da se je miza šibila. Veš, tale Pepi je bil z menoj dva meseca v partizanih. Naenkrat pa je zgasnil. Spraševali smo, ga iskali. Pepija ne v zraku ne na zemlji. Potem pa pride glas: Pepi je na ruski fronti! Toliko, da me ni kap. Tam so mu Rusi malo podkurili in je moral meseno nogo zamenjati z leseno. Po svobodi dolgo ni upal nazaj. Zdal pa že nekaj let kar pridno prihaja. Hišo zida in pravijo, da bo odprl nekakšno podjetje. Veš, pa se je tale Pepi malo nakresal, se postavil na noge in pristorkljal naravnost k meni. Gledava se, potem pa mi reče:

— Saj si Hostarjev Drejc, ne?

— Bil in bom, sem pribil in se delal hudičovo resnega, zakaj Lakarjevi so bili že od nekdaj bogati, naduti do revežev, grabeži, da bi blato izpod sebe pogoltnili.

Počasi se je zleknil na trdo klop in me potrepljal po rami.

— Drejc, vidim, da se ti bolj slabo godi. Kost in koža te je in še z berglo se ubadaš. Kje pa si jo staknil?

— Hm, staknil? sem ga pogledal. To tako veš: ranjen nisem bil nikoli. O, Lakarji ste pa bili. Saj se vas spominim. Lahko pa ti povem, da sem pravzaprav tudi jaz nemški invalid. Kakor ti. Ti si jo skupil v Rusiji, jaz

— Vem, vzel si mi jih, da si se lahko pretolkel do doma, da si lahko streljal po naših. Sem se zlagal, Pepi, hm?

Postal je blede in brada se mu je močno potresavala, ko je rekel.

— Drejc, če boš pil, plačam jaz. Če si v skripeh, ti lahko pomagam. Res ti lahko pomagam...

— Pepi, če misliš, da sem se zato cufal, da bi me zdaj z nemškimi markami mastili, da bi mi jih tlačili v usta, se motiš. Jaz imam vsega zadosti, ničesar ne potrebujem, niti fیکا, najmanj pa od tebe, od Lakarjev, ki bi nekadji siromaka v lastnem govnu utopili. Pepi, pretrmst sem, da bi se pred kom poniževal. Hostar sem in Hostar bom ostal. Pika, amen!

Menda me je zlođej pogoltnil, da bi mu še z berglo poplačal tistih dvajset nabojev. Vstal je in brez besed odračal proti mizi. Še sem videl, kako je ženi dopovedoval in ko so se spravljali v mercedes, mi je ta našminkana frava zažugala.

— Du elendiger!...

K meni pa je pristopicala mična in lična natakara, ki pa je imela hudo resen obrazek ter me vsa užaljena kar pošteno oštela.

— Prosim vas, ne razburjajte naših cenjenih gostov!

Kaj sem hotel. Puncara mlada, neboljena in zelena. Pa je menda res misljala, da sem zato na veselici, da delam zdraho. Spomnil sem se moje Mare, mojih dveh čmrljev in naše hiške na griču, vstal sem in počasi odberglal proti domu.

— No, Korl, na zdravje! Pa da ne boš komu razlagal. Saj nismo babe.

Obljubil sem, pa obljube nisem držal. Ne vem, kako se bova z Drejcem pomenila. Mogoče mi bo oprostil. Mogoče, in takrat bova spet stopila v krčmo na vrček piva. In spet bova rekla:

— Na zdravje poštene besede, naj živi še dolgo vrsto let!

-dk-

Obvestilo

Občinske odbore in člane naše organizacije obveščamo, da bo list TV 15 v kratkem začel objavljati obširen opis bojev slovenskih prostovoljcev za osvoboditev severnih krajev Slovenije pred 50 leti od Radgone pa tja do Podkloštra na Koroškem, zato si naj list TV 15, ki je postal tudi naše glasilo, že sedaj naroče.

Republiški odbor Zveze prostovoljcev — borec za severno mejo 1918—1919, Ljubljana

Vabilo artileristom prekomorcem

Odbor artileristov prekomorcev pri občinskem odboru ZZB NOV Postojna vabi vse nekdanje borece artilerijskih prekomorskih enot (težke artilerijske brigade IV. armade, artilerijskih divizionov 9., 19., 20., 26. in 29. divizije, artilerijskih prekomorskih divizionov I. in II. korpusa, šolskega dopolnilnega divizion art. šole VŠ, pozicijske skupine otoka Visa) na srečanje, ki bo 29. septembra 1968 v Postojni v počastitev 25-letnice ustanovitve prvih artilerijskih prekomorskih enot. Slavnostni govor bo imel Vinko Hafner, podpredsednik IS. Po kulturnem programu bodo vsem borecem podelili spominsko knjigo Artileristi prekomorci avtorja generalpodpolkovnika Karla Levičnika. Popoldne bo tovariško srečanje v jamski restavraciji in obisk Postojnske jame.

Veteranom I. svetovne vojne in drugim interesentom!

GENERALTURIST LJUBLJANA bo priredil odloženi obisk fronte v Posočju, na Goriškem in na Krasu v dneh od 3.—5. oktobra letos. Program ostane isti s tem, da bomo lahko ves dan posvetili obisku Doberdoba in okolice. Odhod iz Ljubljane bo 3. oktobra ob 6. uri zjutraj, cena tridnevne izletu z vso oskrbo pa je 200,00 din. Ker je prostih še nekaj mest, vabimo interese, da se čimprej prijavijo pri Generalturistu, Ljubljana, Gosposvetska cesta 7 in prav tam zahtevajo tudi podrobnejša pojasnila. Telefon: 21-206. Pohitite s prijavi!

Borcem Šercerjeve brigade!

Šestindvajseto obletnico ustanovitve naše brigade bomo proslavljali v nedeljo 6. oktobra na Kozini. Tega dne bo namreč osrednja proslava 25. obletnice vstaje ljudstva Slovenskega Primorja za vso južno Primorsko, kjer je vprav Šercerjeva brigada sodelovala jeseni 1943 v več pomembnih akcijah za obrambo tega predela slovenske dežele. Naša brigada je že takrat navezala pristrčne stike s prebivalstvom Pivke, Brkinov in Slovenske Istre in je prav, da jih obiščemo tudi sedaj v čimvečjem številu in se tako vsaj skromno oddolžimo za njihovo brezemno gostoljubje, ki ni nikdar jenjalo. Prometne zveze s Kozino so ugodne z vseh strani, zbor brigadnih borec pa bo nekaj pred 11. uro, ko se bo pričela svečanost z odkritjem spomenika.

Istega dne pa bo spominska svečanost, posvečena padlim borec Šercerjeve brigade pri Sv. Duhu pod Plešivcem, na Koroškem blizu Slovenj Gradca. Februarja meseca 1945 je tam doživel težak napad sovražnika III. bataljon naše brigade in bo slovenjgraška organizacija ZZB NOB odkrila v spomin na žrtve veličastno obeležje, pomnik sodobnikom in zanamcem. Tudi na to slovesnost, ki bo v osrčju Šercerjevi brigadi nepozabne Štajerske in Koroške, vabimo naše borece, da se je udeleže v čim večjem številu. Prevoz na kraj svečanosti je zagotovljen iz Slovenj Gradca, pričela pa se bo dopoldne.

Šercerjevci, na svidenje 6. oktobra na Kozini in pri Sv. Duhu!

Vabilo

V Grahovem pri Cerkljici bo v nedeljo, 23. septembra ob 10. uri, odkritje spomenika padlim borec NOV in žrtvam fašističnega nasilja. Za proslavo, ki sovpada s 100-letnico osnovne šole v tem kraju, je pripravljen lep kulturni program.

Vabljeni!

PRAVNA POSVETOVALNICA

Naš dopisnik Č. F. iz Prekmurja nam je poslal dva dopisa, v katerih opisuje svoje razmere in prosi za nasvet. Piše nam, da je 100-odstotni invalid še iz otroške dobe, ker je kot trileten otrok prebolel paralizo. Premika se lahko samo z berglami oz. ortopedskim vozičkom. Sedaj je star nekaj nad 60 let in je v zadnjem času tako oslabe, da se sam ne more več oskrbovati. Vse bolj je odvisen od tuje pomoči. Pri tem pa je samski in je zaradi tega odvisen od podpore, ki jo dobiva od občine. Mesečno prejema 120 N-din, razen tega pa ima zdravstveno izkaznico. Prispevek za zdravstveno zavarovanje plačuje socialno skrbstvo občine. Zdaj, ko je postal povsem onemogel, pa je docela odvisen od tuje pomoči. Tujo pomoč pa je treba seveda plačati. Znesek 120 N-din, ki jih dobiva kot socialno podporo od občine, pa seveda ne zadošča niti za najskromnejše življenje.

ljanje. Od tega zneska seveda ne more ničesar plačati za kakšno tujo pomoč. Zato bi rad vedel, ali je upravičen do kakšne onemoglostne rente. Koga naj zanjo prosi? Komunalni zavod, odsek za zdravstvo in socialno skrbstvo na občini? Kakšen znesek bi bil primen-

Onemoglostna renta

ren kot onemoglostna renta, koliko lahko zahteva? Č. F. nima nobenih drugih dohodkov, poseduje le hišo ter 68 arov zemlje, od katere pa nima nobenih dohodkov, saj se vrta ne more obdelati sam. Da bi plačeval tujo delovno silo pa seveda ni misliti, ker je delovne sile premalo in še zelo draga je. Če smo socialistična družba, — tako meni naš dopisnik, — in če toliko in toliko družin dobro živi, potem njegova prošnja ne bi smela biti negativno rešena.

Vprašanje, na katero naj odgovorimo, je vse bolj socialno kot pa pravno vprašanje. Večkrat smo že v odgovorih na pisma pa tudi v našem časniku pojasnili osnovna vprašanja. Naj ponovno navedemo bistvene misli iz teh odgovorov.

Če je nekdo bil predpisano dolgo dobo zaposlen in je bil v delovnem razmerju, potem ima po toliko in toliko letih pokojninske dobe in potem ko izpolni predpisano starost, pravico do pokojnine. To je takoj imenovana starostna pokojnina, ki jo upravičenci prejmejo po predpisih socialnega zavarovanja oz. zavodov za socialno zavarovanje. Če je nekdo zaposlen neko določeno dobo in postane povsem nesposoben za delo, potem ima pravico do invalidske pokojni-

ne, ki je seveda nekoliko nižja od starostne pokojnine. Vse to pa je še vedno pokojnina po predpisih o socialnem zavarovanju.

Nekaj drugega pa je invalidnina, do katere ima prosilec pravico, če je bil ranjen, poškodovan ali je zbolel kot vojak, bodisi med prvo svetovno vojno ali pa med zadnjo. Z vojski zadnje vojne so izenačeni tudi organizirani aktivisti NOB, pa tudi tisti, ki so zboleli v ujetništvu. Vsi ti imajo pravico do invalidnine po predpisih o vojaških vojni invalidih. Tisti, ki so bili poškodovani, ali so zboleli kot vojski v mirnem času, pa imajo pravico do invalidnine po predpisih o mirovni vojaških invalidih.

Nadalje poznamo pri nas priznavalnino. To je bolj oblika socialne pomoči, ki jo po svojih predpisih izplačujejo občine tistim, ki so bodisi kot aktivisti ali kot vojski zboleli, postali nesposobni za delo, pa

nimajo niti pravice do pokojnine ali invalidnine. V najnovejšem času poznamo še posebno obliko družbene pomoči za žrtve fašističnega nasilja.

Povsem nekaj drugega pa je socialna podpora. To dajejo občine preko svojih odsekov za socialno varstvo ali zavodov za socialno delo vsem tistim, ki nimajo lastnih sredstev za življenje in so pri tem nesposobni za delo. To so pa različni stari in onemogli ljudje, invalidi od otroških let in podobni prizadeti, ki jim je družba dolžna pomagati. Seveda je taka oblika družbene pomoči navadno precej skromna in je odvisna tudi od tega, s kakšnimi sredstvi razpolagajo posamezne občine. Če je kdo

socialni podpiranec, občine, ima kot naš dopisnik Č. F., pravico do zdravstvenega varstva po zakonu o zdravstvenem zavarovanju. Nima pa pravice do kakršnekoli onemoglostne rente ali podpore za tujo pomoč. Edino, kar je, je socialna podpora, v taki višini, da je omogočeno vsaj minimalno kritje življenjskih stroškov. Za človeka, ki nima svojih bližnjih, je seveda to edino.

Če je kaj premoženja, pa lahko tak invalid napravi tudi pogodbo o doživetnem preživljanju. Posestvo prepusti komu, ki se zaveže, da ga bo do smrti z vsem oskrboval. Če nima posestva, pa je ustrezna socialna podpora ali pa sprejem v ustrezen zavoj edino, kar je možno.

MEDNARODNO
SODELOVANJE
BIVŠIH BORCEVPredsednik FIR obsoja
invazijo na Čkoslovaško

Med izjave, ki v tej ali tili obliki obsojajo intervencijo petih dežel varšavske zveze v ČSSR in ki smo jih že omenjali v prejšnjih številkih našega lista, sodi tudi izjava predsednika Mednarodne federacije udeležencev odpora (FIR) Arialda Banfija, ki jo je 30. avgusta poslal vsem članom biroja FIR.

V tej izjavi je med drugim rečeno:

— Vojna okupacija neke evropske dežele s strani drugih evropskih dežel je zelo resna zadeva, ki je ne morejo opravčevati nobeni državni razlogi in ki je tudi v nasprotju z mednarodnim pravom in tudi s samim varšavskim paktom. Je pa to tudi v nasprotju z vsemi resolucijami, ki jih je FIR sprejela v zvezi z obveznostmi evropskega odporniškega gibanja, da brani vse tisto, kar so borci za osvoboditev vsake dežele dosegli v boju proti naci-fašističnim armadam — to je narodno neodvisnost, svobodo in demokracijo, kar vse predstavlja poglavitno in nepreklicno element pravice naroda do samoodločbe.

Potem ko podrobneje razčlenjuje ta nepravilen postopek, pravi:

— Reči moramo, da borci evropskega odporniškega gibanja odločno nasprotujejo invaziji Čkoslovaške po trupah varšavske zveze.

V FIR je vključenih 42 organizacij borcev, med njimi so tudi organizacije dežel članice varšavske zveze, ki so zasedle CSSR.

Brez vmešavanja in pritiska
od zunaj

»Mi smo z vsem srcem na strani vsakega naroda, ki želi svobodno izbrati svojo pot, brez vmešavanja in pritiska od zunaj.« Tako je rečeno v pismu Belgijske narodne konfederacije političnih zapornikov in članov njihovih družin, ki so ga poslali zveznemu odboru ZZZ NOV Jugoslavije.

Izlet po drugih
republikah

Delavski svet in upravni odbor Šoških elektrarn sta omogočila vsem delavcem, ki so bili partizani ali interniranci, po- učen izlet po Bosni in Dalmaciji. Organizacijo izleta je izvelo domače podjetje Avtopromet Gorica, potovanje pa je bilo v okviru proslave 25-letnice splošne vstaje na Primorskem.

Okoli 60 udeležencev NOV je tako odšlo na pot, da bi si ogledali Banjaluko, Jajce, Travnik, Sarajevo, Goražde, Fočo, Sutjesko, Gacko, Nevesinje, Mostar, Split, Šibenik, Zadar in Reko. Poleg naravnih lepot in krajevnih znamenitosti so si ogledali tudi elektrogospodarske objekte, predvsem pa so jih zanimali spomeniki iz naše revolucije. Izletniki so tako videli lep kos naše domovine. Marsikdo se ni kobil ni bil tako daleč na jugu naše države. Povsod so našli na ustrežljive in dobre ljudi in se z njimi sporazumevali, čeprav niso obvladali jezika. Spoznali so tudi, da imata Bosna in Hercegovina veliko lepih krajev, zanimivih za turizem, le ceste so slabe. Tega se domačini zavedajo in so zato vpisovali posojilo za gradnjo novih cest s posebno prizadevnostjo.

Udeleženci izleta so se vrnili polni nepozabnih vtisov in hvaležni delovni skupnosti, ki jim je omogočila ta izlet.

Joža Čop

CAS POCITNIC, POLNIH SMEHA, DOBRE VOLJE IN NAGAJIVOSTI, JE ZA NAMI NEMARA KAR VERJETI NE MORETE, DA JE TAKO HITRO MINILO. TODA POMAGATI SE NE DA, SAJ ČASA NE MOREMO ZAUSTAVITI. V TOLAŽBO OSTANEJO LE SPOMINI... ZATO NAM DOVOLITE, DA VAS NEKOLIKO ZMOTIMO PRI UČENJU IN VAS ZA KRATEK ČAS POPELJEMO NAZAJ V BREZSKRBNNE DNI. VESTE, POBRSKALI SMO V UREDNIŠKEM PREDALU IN ODKRILI NEKAJ PRISPEVKOV, KI ZASLUŽIJO, DA ZAGLEDAJO BELI DAN — PA ČEPRAV SELE DANES!

NAJ IZKORISTIMO DANASNJE KRAMLJANJE Z VAMI SE ZA MAJHNO PROSIMO: VESELILO BI NAS, CE BI — PRIDNI KOT DO SEDAJ — DOPISOVALI TUDI V NOVEM SOLSKEM LETU. TOREJ PRICAKUJEMO VAŠE PRISPEVKE, PRIPOMBE, PREDLOGE IN IDEJE.

PREDEN KONČAMO, SE NOVOSTI: Z MESECEM OKTOBROM BOMO V VSAKI ŠTEVILKI NAGRADILI NAJBOLJŠI PRISPEVEK S KNJIŽNO NAGRADO IN V NASLEDNJI ŠTEVILKI OBJAVILI TUDI IME NAGRAJENCA OZIROMA NAGRAJENKE.

LEPO POZDRAVLJENI!

UREDNIŠTVO

PIŠEJO
NAM

Spoštovana tovarišica Milena!

Redno prebiram vašo rubriko v »TV 15«. Priznam, da mi je zelo všeč.

Sem dekle, rojeno po vojni. Mnogo mi je znanega o NOB, saj je bil moj oče v borbi neposredno udeležen. Boli me pa, ko gledam danes — toliko let po vojni — stvari, ki nam niso v čast. Zelo me je prizadela tudi okupacija ČSSR, saj imam tam dobrega prijatelja, s katerim si redno dopisujem. Zgražam se nad dejanji čet Varšavske zveze in razočarana sem nad Rusi!

O teh zadnjih dogodkih sem napisala pesem. Naj povem, da se ne bom podpisala s pravim imenom. Če bo objavljena, pošljem naslov.

Pozdravi!

OTA GRGIČ
Ljubljana

Draga Ota!

Zadnji dogodki na Čkoslovaškem so prizadeli vse, ki jim besedi svoboda in neodvisnost pomenita več kot le

prazen skupek črk. Med njimi sva tudi ti in — jaz. Prizade- lo nas je toliko bolj, ker je invazija prišla od tam, odkoder je ne bi nikoli pričako- vali!

»Kakaj se brezskrbno igrate z usodo človeštva?«, si med drugim zapisala.

Draga moja, ko bi lahko do- bili odgovore — poštene in odkritosrčne — na vsa vpraša- nja, ki nam jih postavlja živ- ljenje iz dneva v dan, bi lah- ko preprečili marsikatero gor- je. Tako pa človeštvo vsako leto doživlja kaj nepričakovane- ga...

Pošlji mi naslov! Ne samo zato, da bi ti lahko nakazala honorar, želela bi ti odgovori- ti tudi pismeno. In ne hu-

Pismo prijateljici

Ti ne veš, kako lepo je tu. Vrhovi so porasli z bori, ki zasanjano strme v sinje nebo. Ko neugnan veter zapiska na svojo srebrno piščalko, ko zatrepeta planin- sko cvetje in ko sonce poljublja gozdove in livade, je gorski svet poln omamne svetlobe. Veter prinaša tih šepet in ga odnaša v daljave. Morda pripoveduje o pa- stirjih, ki igrajo na piščali in pasejo bele ovčice, morda žaluje za mladim partizanom, ki se je s krvavo dlanjo zaril v sneg in omahnil, morda...

Morala bi biti tu, da bi tudi ti uživala lepoto gor- skega sveta in pestro življenje v našem taboru. Ti ne veš, kako rada bi delila s teboj svojo razigranost, ki jo doživljam med sovrstniki iz vseh naših republik. Če- prav mi je lepo in sem spoznala nove in dobre pri- jatelje, mi nekaj manjka. Pogrešam tvoj smeh, tvojo toplo besedo in stisk tvojih rok, draga Marta.

Veš, povzpeli smo se že na vse vrhove. Včeraj smo bili na enem izmed njih in obiskali tabor vojakov. Bele breze, ki so nas spremljale ob stezi, so se kopale v sončni svetlobi, smrekovi in borovi gozdovi pa so nam nudili prijetno senco. Ko smo prispeli na vrh, smo se v prijetnem pomenku s pripadniki naše armade spoznali tudi z njihovim življenjem.

Marta, ali še vedno tako prijetno diši stara lipa sredi domačega gaja? In ptički? Veš, tudi tu žgole svoje pesmi, vendar se mi zdi, da je petje ptic naših zelenih polj slajše in milejše. Kakor vidiš, se tu in tam le oglasi domotožje, ki pa ga hitro preženeta vrisk in smeh mladosti.

MIRJAM

Lepo je v naši domovini biti mlad

V dneh od 5. do 25. julija je taborila skupina desetih pionirk in pionirjev iz Goris- nice pri Ptuj v Divčbarah. Deset let se že v tem taboru zbirajo skupine mladih iz vseh naših republik, da se med seboj zblížajo in utrjuje- jo vezi med bodočimi nosilci socialistične misli v naši do- movini.

Divčbare so čudovit pla- ninski svet na Maljen plani- ni. Pravijo jim tudi srbska Golica, saj so v mesecu maju tamkajšnje livade polne nar- cis. Nad Divčbarami se dvig- ujejo vrhovi, znani po tež- kih bojih v prvi svetovni vojni: Kraljev stolp, Črni vrh in Golubac. Med drugo

svetovno vojno pa je tod pla- čal svoj krvavi davek Valjev- ski odred.

Na najlepšem delu Divčbar stoji tabor »Sutjeska«, dom, v katerem taborijo vsako leto pionirji in pionirke iz vse Jugoslavije. Dom je sodobno urejen, okolica pa pravi raj za mladino. Nekoliko niže od doma stoji dolga lopa, kjer razstavljajo desetine iz posa- meznih republik svoje izdel- ke, ki so jih prinesli iz »do- mačih pionirskih odredov«. Pred zgradbo pionirskega ta- bora stoji visok jarbol, na katerem se vije trobojnica rdeče barve s pionirskim zna- menjem in napisom »Pionir- ski tabor Sutjeska«. Na šestih jarbolih pa se vijajo zastave vseh socialističnih republik.

duj se, da tvoje pesmi nisem objavila. V tolažbo in opravi- čilo naj ti povem: morda bi se moja pesem ne razlikovala dosti od tvoje!

Pozdravi!

MILENA

Pohod pionirjev
Dolomitskega odreda
iz Vrhnik

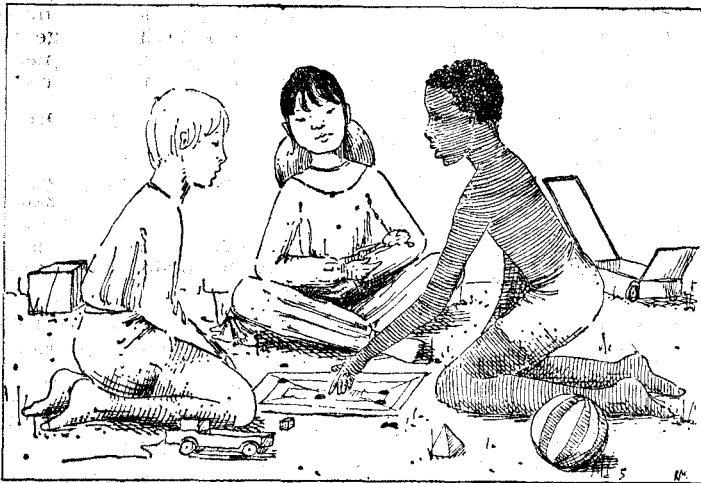
V soboto 31. avgusta smo se odpeljali v Kočevje na pionir- ski miting, ki so ga priredili v čast zbora slovenskih opo- slancev. Najprej smo se usta- villi v Jelenovem žlebu, kjer so naši borci izvajali veliko zmago nad sovražnikom. Po- tem smo odšli v Kočevje, kjer smo obiskali Šeškov dom, po- ložili vence k spomeniku pad- lim in se udeležili proslave, kjer so nastopali pionirji in štiri tovarišice. Po skupnem kosilu smo se odpeljali proti domu. Med potjo smo se usta- villi še na Turjaku, kjer smo si ogledali razvaline gradu.

Takih izletov si še želimo!

MAJAZ DOBROVLJČ
Vrhnik

Da bi vsi otroci na svetu...

NA POCITNICAH SEM NA MORJU, NA OTOKU RABU. SONČNI ZARKI ME GREJEJO, PO MILI VOJLI SKAČEM IN SE IGRAM. KAKO LEPO JE! OČKA IN MAMICA PA STA MI POVEDALA, DA VELIKO OTROK SE NI VEDELO MORJA IN DA NEKATERI UMIRAJO TUDI OD LAKOTE. BILA SEM ZELO ŽALOSTNA. ŽELIM, DA BI SE VSEM OTROKOM NA SVETU GODILO DOBRO IN DA BI JIM NIČE- SAR NE PRIMANKOVALO.

KARIN KANC,
Osnovna šola Majde Vrhovnik
v LjubljaniOKROGLE
IN
OGLATE

● Primerna prispeboda... Za- hodnonemški socialistični časnikar J. Rau je rekel v neki polemiki z desničarji: »Ničle stojijo vedno na desni strani.«

● Negativna ocena ali samo nerodna stilizacija? V Konakriju, glavnem mestu afriške dežele Gvineje, je policija dala nekemu mla- demu črncu, ki je zaprosil za dr- žavno službo, takšne karakteri- stiko (pismeno oceno): »Zna brati in pisati, vendar pa ga štejejo za poštenega... Doslej še ni bil kaz- novan.«

● Junaški mož... »Zena me tepe in zato sem se vrnil k materi v Bari.« je izjavil 33-letni Italijan Francesco Balucci, ki je v času svojega 12-letnega zakona že šest- krat pribežal domov. No, zdaj je tožil ženo Colombo, ker ga je po- škodovala. Colomba je s tremi (7-, 9- in 11-letnimi) otroki ostala v Colognu blizu Torina, kjer čaka, da se bo mož vrnil, kakor je storil vedno doslej... Pa še Colomba ji je imel Colomba pomeni — go- lobia...

● Širokosrčnost... Beograjska »Politika« je nedavno v rubriki »Med nami« objavila tole pismo Beograjskega Jovana Ilića: »V bo- ju za čim pravilnejšo in doslednej- še izvajanje gospodarske reforme se dogajajo tudi takšne primeri: Izvršni svet Srbije je podelil št- pendije (celo večje, kot so plače nekaterih delavcev) — upokojen- cemi!«

● Težje ko — porod. »Napred- iz Valjeva je objavil tole počeno zgodbičico: Ko je neki odbornik iz Stepojevca utemeljeval spreminje- valni predlog, naj se v pro- računu občine Lazarevac odpravi postavka o odškodnini članom ko- misije za pretrganje nosečnosti, je priznal: »Tovariši, kar predla- gam, zahtevajo prav žene, ker preden zberejo vse listine, potreb- ne za odobrenje pretrganja no- sečnosti — se otrok že rodi.«

● Vprašanje in ustrezni od- govor. Po »Svetlosti« iz Kragu- jevca... posnemamo tale pogovor med nekim strokovnjakom in ne- kim zadržnikom: »Kakšna je va- ša orientacija v pridelovanju za- drage?« »Mi sejem« pšenico, ne orientacij« je odgovoril zadrž- nik.

● Ni hotel biti star... Slav- nega francoskega pisatelja Viktor- ja Hugoja je popadla nevolja, če je kdo pokazal, da ga ima za sta- rega. Ko se je nekda, že močno v letih, vozil v poštni kočiji, je neka mlajša gospa opazila, da mora stati, ter je velela hčerki: »Vstani, ljuba moja, in prepusti svoje mesto staremu gospodu, ki stoji...« Hugo je vse prej ko prijazno pogledal okrog sebe ter v veliko veselje potnikov in znan- cev dejal: »Nikar ne, ljuba de- klica! Povej svoji ljubeznivi ba- bici, da nisem še tako star, da ne bi mogel stati!«

● Poični stroški... Neki za- sební obrtnik v občini Stara Pa- zova je ob predložitvi davčne na- povedi vpisal med izdatke potne stroške v višini 45 milijonov starih din. »Koliko znaša šele pro- met in dobiček sprčo tako donos- ne zasebne spodbude?« sprašujejo »Sremske novine«.

PIŠE:
ANA KUCELJJANEZOVA ČETA
RIŠE:
J. RAVNIK

22. Močno so se začudili, ko sta se z italijanskim voja- kom prisrčno pozdravila. Ciril je fantom povedal, da je to Seržo, ki se jim ga ni treba bati. Seržo je prišel potem še večkrat na isto mesto, prinašal je cigarete in pisma. Če ni bilo Cirila, so to prevzeli fantje in potem oddali kakemu znanemu partizanu. Včasih pa je vojak pustil pošto kar pri Matičkovi Francki, ki je bila tenenka. Tako jim je namreč pojasnil Ciril. Fantom je bilo resnično žal, ker so jo bili tako grdo obsodili in se celo pogovarjali, kako jo bodo zvalili na samotni kraj in ji odrezali črne kite.

23. Francka seveda nikoli ni zvedela za njihove nakle- pe, pač pa se ni mogla načuditi, zakaj so lepoprhiski in vrhovski fantiči naenkrat tako prijazni z njo. Nekaj časa je bila zelo nezaupljiva in šele na Cirilovo partizansko besedo je pristala, da jim bo dajala pošto, vendar samo Janezu ali Mirčetu. Tako drugi člani čete niso niti vedeli, kaj in koliko je šlo skozi njene roke. Pač pa so na Jane- zovo povelje Francki večkrat pomagali nasekati drv in nanositi vode od precej oddaljenega studenca. Francka je prej nekaj let služila v Ljubljani, potem pa se je vrnila k bolni materi.

24. Za binkošno nedeljo je bil napovedan velik par- tizanski shod na gozdni jasi nedaleč od Zavrha. Ciril je to povedal fantom in jim celo naročil, naj pridejo tja kot pionirska četa. Tako so dobili svoje ime, postali so pionirji. Čeprav niso vedeli natančno, kaj ta beseda pomeni, so bili ponosni, da so najmlajši partizanski vojaki. Nace jim je povedal, da so podobne čete tudi po drugih sloven- skih vaseh in da otroci veliko pomagajo v tej veliki borbi za osvoboditev domovine. Brezarčki so z odprtimi usti poslušali brata, ki je govoril učeno, kot nekda njihov dobri učitelj Izidor. Tega so okupatorji kmalu po svojem prihodu odpeljali v zapor.

DOBRO JE, ČE VESTE

Bolgarija ima dolgotrajno tradicijo v gojenju površine in namakanju vrtov. Sistem namakanja so najbolj razširili in spopolnili v zadnjih 20 letih. Tako so npr. 1963. leta namakali 710.000 hektarov ali 13,6 odstotka obdelovalne površine.

Definovo pohištvo? Potapljači, ki so pred kratkim čistili morskodno v nekem pristanišču blizu Agrigenta na Siciliji (Italija), so odkrili več predmetov zanimivih oblik, predmetov, o katerih je bilo težko reči, za kakšne namene naj bi jih uporabljali. Največji predmet je spominjal na omaro z dvema vraticama. »Omar« je bila okrašena s školjčnimi in rakovimi lupinami. Tudi drugi odkriti predmeti spominjajo na pohištvo, narejeni pa so iz raznobarnih koral in iz mehkih skal. Ti predmeti so podobni udobnim naslanjačem, ležalnikom in zakonskim posteljam. Ihtologi (znanstveniki, ki proučujejo ribji svet) domnevajo, da gre najverjetneje za »pohištvo«, ki ga uporabljajo defini. Ti nenavadni morski prebivalci, ki so že doslej s svojimi izrednimi zmognostmi presenečali učenjake, so, vse tako kaže, znova pošteno presenetili človeka.

Porotna sodišča so ustanovili že v staroveškem Rimu 149. leta pred n. št. V Ciceronovih časih je bilo osem stalnih sodišč — delila so se po vrsti krivde, ki so jo obravnavala. Sodišča so izrekala kazni, denarne globe, zapor in smrt. Izgnanstvo so uvedli pred koncem republike. Smrtno kazen so izvrševali tako, da so obsojenca odsekali glavo, še prej pa so ga prebivalci, dalje tako, da so obsojenca zadavili, sužnje in tučce pa so usmrčali tako, da so jih pribijali na križ. V dobi cesarskega Rima so obsojenca pošiljali na delo v rudnike, jih določali za sodelovanje v javnih igrah, izgnanci pa so večinoma popolnoma izgubili državljanske pravice in premoženje ali pa so jim državljanske pravice le zmanjšali.

Kloriranje in ozoniranje pitne vode. Danes se povečini pitna voda razkužuje s kloriranjem, ker je cenejša kot ozoniranje. Za proizvodnjo ozona iz kisika je potrebna precejšnja količina električne energije — 17,5 do 20 kWh za kg ozona. Vodo ozonirajo ponajveč v feželah, kjer imajo ceno električne energije. Tehnične in higienske prednosti ozona so številne: po ozonu nima voda neprijetnega okusa in duha, ozon popolneje uničuje viruse in popolnoma odstranjuje iz vode barve nekih primesi. Prebivalstvo severnega dela Pariza ima ozonirano pitno vodo. Tudi skandinavske dežele so uvedle ozoniranje pitne vode.

Rodovitna zemlja je zemlja, ki vsebuje približno 450 g fosfora na tono zemlje. Fosfor, ki ga črpa zemlja iz razpadajočih granitnih skal, je neogibno potrebna hrana za rastline in živali. Rastlinsko semenje ponavadi vsebuje fosfor, ki ga črpa iz rodovitne zemlje. Živalski organizem se preskrbuje s fosforom tako, da uživa rastline. Fosfor se kopiči v kosteh in v tkivu.

Na Havajskih otokih je pred sto leti bilo 2000 potresov v desetih letih. Potresi so se začeli 27. marca 1868. leta; najmočnejši je bil 2. aprila. Tega dne se je zagnal na topno velikanski oceanski val, ki je razdeljal številna poslopja in pomoril mnogo ljudi. Šestnajst dni pred tem, 11. in 12. marca 1868. leta, je besnel v Indijskem oceanu uragan, ki je opustošil otoka Mauritius in Reunion ter uničil mnogo ljudi.

Proizvodnja sladkorja v ZSSR hitro narašča. 1961. leta so v ZSSR proizvedli 6.600.000 ton sladkorja (drugo mesto na svetu). Do 1965. leta se je proizvodnja povečala na 11.000.000 ton; od tega je bilo 3.900.000 ton predelano iz sladkorne pese. 1967. leta je proizvodnja že presegla 12.000.000 ton. Konec lanskega leta je bilo v ZSSR 307 tovarn za predelavo sladkorne pese in proizvodnjo sladkorja. V ZSSR presega letna poraba sladkorja po prebivalcu 30 kg.

Celotna hidroenergetska zmogljivost na Norveškem — 16450 megavattov — bi po presoji izvedenec lahko dajala 151 milijard kWh električne energije. Zdrav izrabljajo 53 odstotkov hidroenergetske zmogljivosti, in sicer na zahodu in jugu dežele v bližini glavnih porabnikov energije. Na Norveškem imajo v celoti 1250 hidroelektričnih central; od teh je 370 takih, ki jih je moč šteti za velike oziroma srednjevelike. Norveška ima, po proizvodnji električne energije po prebivalcu, prvo mesto na svetu.

Mihailo Marić: ZA KULISAMI EMIGRACIJE

Huje od Zirndorfa

Razlika med azilom in začasnim bivanjem je v tem, da emigrant, ki dobi azil, mora tudi »politično delovati« v raznih organizacijah, začasno bivanje pa mu daje možnost, da si »prisluži« politični azil. Torej gre le za stopnjevanje.

Stari emigranti se še največkrat ukvarjajo z novačenjem naših ljudi za službo v »zavezniški vojski«. Delo v tuji vojski velja namreč ravno tako kot antikomunistična dejavnost za »plus«, kot dokaz emigrantske zvestosti. Takole piše v brošuri »Spoznaj deželo, v kateri živiš:« Veliko število beguncev je zaposlenih v pomožnih enotah ameriške in britanske vojske. Tam imajo zagotovljeno stanovanje, hrano in delovno obleko — poleg določene vsote denarja,

ki ga dobijo v roke... Pogoj za pristop je, da je begunec šel skozi Zbirno taborišče (se pravi Zirndorflager — op. ur.) in da ima dovoljenje za bivanje v ZR Nemčiji.

Ovira na poti v M. S. O.

Tako so poti emigrantov že vnaprej določene. Ena izmed poti vodi v najemniško vojsko in za to se je »odločil« tudi Nenad Petrović. Ko je svoj sklep zaupal Herr Sturmmanu, je dobil presenetljiv odgovor: »Tega vam ne bi priporočal, gospod Petrović.«

Tudi »Debeli Bavarec«, ki je imel Petrovića za »svojega«, ga je odvrčal od misli, da bi vstopil v britansko M. S. O. Vendar se je Petrović le izmazal: »Hvala vam, ker tako skr-

bite zame, vendar sem že dal besedo svojim rojakom, ki se od njih ne bi hotel ločiti.«

Potem je »Debeli Bavarec« molče napisal nalog za M. S. O. in Nenad se je poslovlil od »pisarne 101« v Zirndorflagerju.

Medtem je nekdanji jugoslovanski podporočnik Radivoje Ivanović spet prišel novačit v Zirndorf. »Zasluzek« si je delil z majorjem iz stare jugoslovanske vojske Dušanom Vukmanovićem: za vsakega pridobljenega človeka sta dobila deset dolarjev. Se pravi, da ima tudi emigrant svojo »ceno«.

Petrović je dobil vozovnico in s tremi emigranti je odpotoval v Hahm.

Pisana družina

V pismu, kjer ni bilo ne imena ne naslova na ovojnicu, mi je Nenad popisal emigrante, s katerimi je potoval v najemniško vojsko. To so bili:

Mijo Kalić iz Zagreba, nekdo Pavelčev domobranec, ranjen v nogi v bojih s partizani, iz Jugoslavije pobegnil zaradi gospodarskega kriminala.

Ljubomir Kraus iz Beograda, med vojni delal za okupatorja, po vojni bil aretiran (s tem se je sam hvalil), pobegnil v Nemčijo, ker je tam kot Kalić pričakoval pokojnino.

Stjepan Janković iz Dalmacije, natak, prej se je potikal po Franciji, nazadnje pa se je znašel v Zirndorfu, v taborišču se je pretepal in iz nekega taboriščnika zabodel z nožem.

Nenad Petrović iz Niša...

Tako mi je Nenad pisal, da se je zavaroval, če bi kdo pismo odprl. Tudi sebe je podobno opisal.

V tej pisani družini je Petrović pripotoval v Hahm. Strazar pred vhodom v črno-modri uniformi ter z baretom z zlato M. S. O. kokardo je bil Poljak iz nekdanje Andersove vojske. Napotil jih je v tretjo zgradbo v vojašnici.

»Je kdo iz Valjeva?«

Štirje Jugoslovani so se kmalu znašli pred vrati z napisom »Office room«. Mimo je prišel

britanski podoficer in ko so se Jugoslovani spraševali, kako se naj pogovorijo z njim, ko pa ne znajo angleško, je »britanski« podnarednik vzkliknil:

»Po nosu vas prepoznam, fantje! Je kdo iz Valjeva?«

Povedali so mu, od kod so, on pa je dejal, da je »Drda« in da ga pozna vsa M. S. O. Nato jih je odpeljal v pisarno k »superju«, kakor je nagovoril podporočnika kraljevine Jugoslavije Radivoja Ivanovića. Tokrat jim Ivanović ni pripravil dobrodošlice kot nekoč v kavarni »Pri Stevi« v Zirndorfu. Denar (po deset dolarjev) zanje je že dobil, razen tega pa je bil v uniformi in takoj jim je hotel pokazati, kaj je vojaška disciplina.

Namesto obleke — uniforma

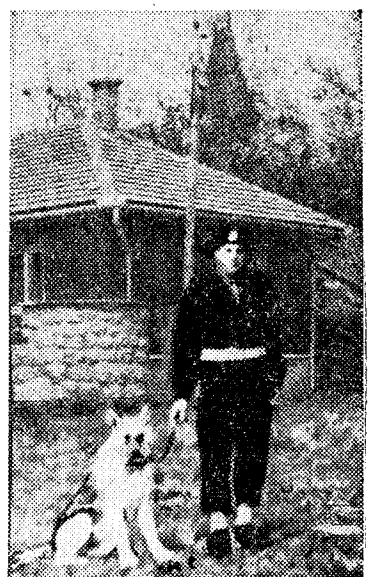
Po hladnem sprejemu pri »superju« so četverico odpeljali v večjo sobo, kjer je bilo sedem ali osem postelj. »Podnarednik« Drda-Valjevca jih je peljal na »komisijski pregled«.

Nenad Petrović je z drugimi vred izpolnil vprašalne pole, bil je fotografiran, vzeli so mu prstne odtise. Petrović je bil dobil potrdilo, v katerem je pisalo, da je postavljen za stražarja. Na »komisijskem pregledu« pa so ga dodelili v posebno službo — k psom. Lažje delo je dobil samo Mijo Kalić, ker so upoštevali, da je delni invalid. Poslali so ga v »stražarski vod«.

Potem so nas odpeljali v intendantsko skladišče, kjer naj bi dobili delovne obleke. Zakaj še zmerom nismo dobro vedeli, kaj bomo počeli. Nihče nas ni nič vprašal in nikogar nismo smeli nič vprašati.

Namesto delovnih oblek pa so dobili britansko vojaško vrečo, težko okoli petdeset kilogramov! Ko so jo razvezali in začeli jemati reči iz nje, so se spogledali in umolkli. Dobili so popolno vojaško opremo, od plašča do čevljev, od menažke do šivalnega pribora.

Čez pol ure je Drda pregledal štiri Jugoslovane v črno-modrih uniformah ter z britanskimi vojaškimi baretkami na glavah.

NENAD PETROVIĆ V M. S. O. SVOJIM PSOM ERIKOM

Intelligence Service preverja

Med dvodnevnim počitkom je Drda odvedel »rekrute« pred neko pisarno in jim rekel: »Zdaj, pa se nikar ne šalite, tule je Intelligence Service...«

Prvi je vstopil Nenad Petrović in tam je bil debeli url.

»Sprejel me je visok plavalos moški, vprašal me je, ali znam rusko, potem pa naglo začel govoriti po rusko. Nisem ga mogel povsem razumeti. Rekel sem mu, da je moje znanje šolsko, in ga prosil, naj govori počasneje.« mi je o tem pisal Nenad Petrović.

Mogoče so ga hoteli preizkusiti, koliko zna rusko. Potem je prišlo navzkrižno zasliševanje, pri čemer je Anglež, za katerega je Drda dejal, da je od Intelligence Servicea, britanske tajne službe, imel pred seboj na mizi dosje iz Zirndorflagerja. Tako je primerjal prejšnje in zdajšnje odgovore ljudi, ki jih je zasliševal. Nenad je pazil, da se njegovi odgovori ne bi razlikovali. Pogovor se je končal takole:

»Ali ste kdaj bili v sovjetski Rusiji?«

»Nikdar, gospod.«

»Vendar zelo dobro govorite po rusko.«

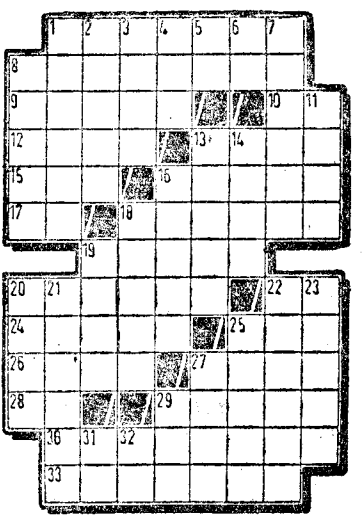
»Se kar, gospod.«

»Hvala, lahko greste!«

(Nadaljevanje prihodnjici)

KRIŽANKA

VODORAVNO: 1. prostor v naravi, ki je bil za partizane zelo nevaren pri umiku, 8. mladič domače živali, ki je posebno dober cvet, 9. žrtevnik, 10. kratka za »konfer, primerjaj«, 12. poveč žita, 13. pokrajina na Arabskem polotoku ob Rdečem morju, 15. zelo trd les za gradnjo ladij, 16. zgodovinsko mesto v Mali Aziji, katero so Grki oblegali 10 let, danes razvaline, 17. skrajšan veznik, 18. zlat, z biseri in dragulji okrašen venec za na čelo, 19. domača ženska imena, 20. angleški matematik in fizik; dela iz hidrodinamike, akustike itd. (sir George, 1919—1992), 22. č. in 12. črka abecede, 24. bajestovni velikan, 25. sestavljen.

NAVPIČNO: 1. komentator slov. televizije (Sandi), 2. partizansko ime narodna heroja Ivana Tursića, komandanta XXX. divizije, padel julija 1941, 3. vodopad, 4. trčnica, 5. inicialki pred imi umlega slov. slikarja, 6. doma iz Primorske, 6. n. kalnica, 7. splošen naziv nekega dela, ki so ga izvršili partizani, 8. partizansko ime Staneta Bizjaka, kot komandanta 1. bataljona Tomšičeve brigade 1942, 11. železniška postaja med Pragerskim in Mariborom, 13. roka pod Kavkazom; nekaj časa razmejuje ZSSR in Turčijo, 14. nartrjev karbonat, 16. partizansko ime prvega intendanta Glavnega poveljstva slov. partizanskih čet Mirka Frankića, 18. zlatnik; vojvodstvo, 19. primorska jed, 20. stola, lega položaj, 21. naka ime za gorato, 22. krajino v Avstriji, ki je v spominu marsikateremu slov. očaku iz 1. svetovne vojne, 22. zelo trda kamenina, iz katere sestoji Pohorje, 23. slov. pisatelj, član »Preporoda«, zaprt 1914, udeleženec NOB; nekatera njegova dela: »Lesna žilica«, »Sentje«, »Mak« itd. (Jus), 25. stanje zamaknenosti, 27. mosko ime, 29. podoba, 31. števniki, 32. avtomobilska oznaka Valjeva.

REŠITEV PREJŠNJE KRIŽANKA

VODORAVNO: 1. Verdnik, 7. Ljubo, 12. Iberec, 13. Keršič, 14. meva, 15. bas, 16. Ira, 17. Erna, 18. potka, 20. AK, 21. Avšič Jaka, 24. KA, 26. Atena, 27. tram, 28. ide, 32. Ota, 33. Linka, 34. kamera, 36. lavina, 37. Smole, 38. Karaman.

BELA BARVA ZA BELO PERILO

mica

V ZELENI VREČKI

ZA STROJNO PRANJE

Trinštirideset let star človek, vajen vse življenje trdega dela, ne more zivotariti kar tako, čeprav ima spodobno pokojnino... Tako je nekega dne ugotovil upokojeni polkovnik Franc Jernejec-Milčec in se lotil dela. Z lastnimi prihranki in delom, ob pomoči žene in obeh otrok, pa še sorodnikov in prijateljev, si je zgradil na partizanski Pokljuki počitniško hišo. Potem je ugotovil, da je ne bo mogel vzdrževati... Pa ni vrgeel puške v koruzo, skupaj z ženo sta nadaljevala, kar sta si zamislila.

Nekoč je bila Pokljuka paradiz drvarjev, pastirjev in slučajnih izletnikov. Zdaj pastirjev skoraj ni več, drvarji so redki, ker imajo dovolj strojev in jih ni treba toliko kot prej, ko so delali s sekirami in ročnimi žagami. Pač pa je toliko več izletnikov in letoviščarjev. V gozdovih so začele rasti počitniške hišice kot gobe po dežju. Sprva je bil na Pokljuki samo »Sport hotel«, kasneje se mu je pridružila še »Jelka«, nekdanji počitniški dom Izvršnega sveta. Toda

VISOKO KVALITETNA SODOBNO EMBALIRANA

tudi to je postalo premajhno, ljudi je bilo vedno več. Posebno še, ker mnogi turisti nimajo radi razkošnih hotelov in restavracij, želijo si skromnosti, domačnosti in nizkih cen...

In tako je nekdanjemu partizanskemu komandantu Milčetu vzniknila misel, da bi v svoji počitniški hišici odprla z ženo Jožico, po partizansko Nado, gostilno. Zena ima namreč potrebne pogoje za gostinskega delavca. Skupaj sta dala gostilni tudi ime »Ob tabornem ognju«.

»Na to ime sem se spomnil, ko sem izbral, kako bi krtili gostilno«, pripoveduje Milčec. »Prav tukaj na Pokljuki sem kot komandant Jese-niško-bohinjskega odreda s tovarši pogosto sedel ob tabornem ognju, pogovarjali smo se in okoli ognja je bilo naše zbirališče. Tako pri-jazno in domače je bilo, da bi želel tudi zdaj, naj bi bila naša gostilna takšno zbirališče nekdanjih partizanov.«

Gostilna »Ob tabornem ognju« leži kak kilometer zahodno od spomenika padlim borcem 3. bataljona Prešernove brigade, ki so ga odkrili letos 4. avgusta. Zaenkrat do nje vodi še dokaj slaba pot, ki pa jo lastniki počitniških hišic in Jernejčevi gradijo na svoje stroške. Tujec, ki Pokljuke ne pozna, jo bo zlahka našel po dobro vidnih in svojevrstnih kazipotih.

Gostilničarka se z začetnimi uspehi gostišča močno pohvali. Ob odkritju spomenika je imela na hrani 700 gostov. Seveda so ji pomagali sorodniki in prijatelji, toda brezplačno, samo za malico. Tudi domačini-vozniki ji gredo na roke. »Celo občinska skupščina v Ra-

dovljici kaže za najino delo razumevanje«, nadaljuje Milčec. »Niso nam naprtili pretranih davkov. Sicer pa ne iščeva dobička in ne misli-vam na gostilno obogateti. Samo cene pogledite in videli boste, kako ni-so previsoke. Le lastne stroške kri-jeva z njimi in delo bi rada imela plačano.«

Potem se pogovarjamo o načrtih za prihodnost. Razumljivo je, da

»Naša gostilna je namenjena predvsem nekdanjim partizanom«, pravi Milčec. »V njej bo-mo stregli v glavnem samo z domačimi jedmi in pijačami, v starih posodah, s starinskim pri-borom...«

In začeta kazati lončene skleda za kislno mleko in žgance,

iz zaseke, narezek, ajdovi žgan-ci, ob nedeljah telečja obara, ob partizanskih zborovanjih tudi golaž. Drugače pa tudi sirovi štruklji z domačo skuto in do-bra, domača gobova juha iz gob, ki rasejo po okoliških gozdovih.

Jernejčeva gostilna še ni sta-ra. Nasprotno, lahko rečemo, da je naredila šele prve korake. Ti

»Ne misliva obogateti...«

v počitniški hišici ni veliko prostora za gostilno in da vanjo ne bi šlo več kot 20 do 30 gostov. Drugi bi morali ostati zunaj, toda kaj, če je grdo vreme in kaj pozimi?

Na srečo je okoli hiše precej zemlje. Tam stoji preproste mize in klopi, sredi njih pa je prostor za resnični taborni ogenj. Redkokateri gostilničar je ugotovil, da ogenj na prostem privlači ljudi bolj kot kaj drugega. Nadalje je pri gostilni še točilnica na prostem. Kaj pa prenočišča?

Nad gostilno imata svoje stano-vanje Jernejčeva. Kje naj bi spali gostje, če bi hoteli ostati v gostilni? Milčec začne razkladati svoje načrte: »V dolini bom kupil star kozolec »toplar«. Spodaj bodo gostinski prostori. Late bomo pustili, le med njih višeli šopi sena, slame in koruze. Ogrevanje bo od spodaj, skozi pod. Na vrhu pa bo skupno ležišče na se-nu, toda z ruhami. Spanje na senu bo za ljudi, posebno za nekdanje partizane, svojevrsten užitek.«

Letos sta Jernejčeva prire-dila tekmovanje vaških harmo-nikarjev in sama kupila večino nagrad. Lepo je uspelo, ocenje-val jih je komponist. Drugo leto bodo tako tekmovanje pono-vili, razen tega pa bi priredila tudi tekmovanje partizanskih harmonikarjev.

putrhe, stare »štamperle«, ka-kršnih pri nas več ne delajo in sta jih morala prinesiti iz Av-strije. Klobase strežeta na de-ščicah in kislno mleko jedo go-stje z lesenimi žlicami. Pokaže-tudi jedilni list. Zaseka, klobasa

pa so smeli in odločni ter zato pomenijo upanje, da bo šla ta-ko tudi naprej. Lahko pa po-zdravimo odločnost in spodbud-nost dveh borcev, ki sta v delu našla pomen človekovega ob-stoja.

MP

